

arheologija na
avtocestah
slovenije

KO 16
Hrastje-Kronovo

Mačkovec pri Novem mestu

Katarina Udovč

Mačkovec pri Novem mestu

Petra Leben Seljak

Uredniški odbor

Bojan Djurič, glavni in odgovorni urednik
Miran Erič, tehnični urednik
Robert Žvokelj, likovni urednik
Boris Vičič, član
Biserka Ribnikar, članica

Izdajatelj

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije,
Metelkova 6, 1000 Ljubljana

Zanj

Damjana Pečnik, v.d. generalnega direktorja

Avtor

Katarina Udovč
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Območna enota Novo mesto
Skalickega 1, SI-8000 Novo mesto
katarina.udovc@zvkd.si

Sodelavci

Petra Leben Seljak
Zasebna raziskovalka s področja fizične
antropologije
Dobračevska ul. 44, SI-2446 Žiri
petra.leben-seljak@guest.arnes.si

Recenzent

Biba Teržan
Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta,
Univerza v Ljubljani
Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana
biba.terzan@ff.uni-lj.si

Lektor

Martina Rotar

Tehnična priprava publikacije

Rok Kovačič
Miran Erič

Računalniška obdelava in priprava slik

Rok Kovačič

Fotografije

Borut Križ 6, 7, 11, 14, 16, 19, 21, 23, 25, 27, 29,
31, 33, 35, 37, 39, 40, 41, 44, 45
Marko Pršina 8

Načrt najdišča

Franc Aš

Geodetske izmere

Jernej Breščak za ZVKDS OE Novo mesto

Restavriranje predmetov

Robert Koračin (kovina, steklo, jantar)
Martin Pungerčar (lončenina)

Risbe grobov

Maja Rudolf Markovič

Risbe predmetov

Andelka Fortuna Saje

Fotografije predmetov

Franc Aš 1-87

Tisk

DesignStudio, d.o.o., Maribor

Naklada

60 izvodov

Ljubljana, junij 2009

Vse edicije zbirke Arheologija na avtocestah Slovenije so brezplačne.

<http://www.zvkd.si/saas>

Vse raziskave je omogočil DARS, d.d.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

903/904(497.4)

UDOVČ, Katarina

Mačkovec pri Novem mestu / Katarina Udovč ; [sodelavci] Petra Leben Seljak ; [fotografije Borut Križ, Marko Pršina ; načrt najdišča Franc Aš ; risbe grobov Maja Rudolf Markovič, risbe predmetov Andelka Fortuna Saje]. - Ljubljana : Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2009. - (Zbirka Arheologija na avtocestah Slovenije ; 8)

ISBN 978-961-6420-41-9

246385920

Kazalo

Uvod 5

Opis pokrajine in lega najdišča 6

Raziskava 8

Opis gomile 10

Opredelitev grobov glede na spol

po arheološkem kriteriju 10

Opis stratigrafskih enot 10

Opisi grobov 12

Grobni pridatki 24

Fibule 24

Obročast nakit 24

Steklene jagode / ogrlice 24

Jantarne jagode 26

Bronasti scepter 26

Glinena vretenca 26

Orožje in orodje 26

Lončenina 27

Noša 28

Časovna opredelitev grobov v gomili 30

Sklep 31

Gradivo 32

Analiza 84

Poročilo o antropološki analizi,

Mačkovec – Gomila I, 2005 Petra Leben Seljak 84

Literatura 86

Uvod

Arheološko najdišče Mačkovec leži na trasi dolenskega kraka avtoceste, na odseku Hrastje–Lešnica, v bližini Novega mesta (sl. 1 in 2). Na tem območju poteka trasa po razgibanem, gričevnatem terenu, ki se postopoma dviga od doline reke Krke proti Trški gori. Na enem izmed gričev je ljubiteljski arheolog Rasto Božič na robu gozda (k. o. Ždinja vas, parc.št. 2089/13) opazil okrog 1,5 m visoko kopasto vzpetino okroglega tlorisa, ki ga je po videzu spominjala na gomilo (sl. 6). Domnevo je sporočil novomeški območni enoti Zavoda za varstvo kulturne dediščine potem, ko je bil poprejšnji terenski pregled že opravljen (Tica 1999) in so se zemeljska dela za izgradnjo AC že začela. Domnevo o obstoju gomile je bilo treba preveriti, kar je decembra leta 2004 storila združena ekipa ZVKDS, OE Novo mesto in PJP z izkopom 3 x 4 m velike sonde na najvišjem, jugovzhodnem delu gomile (sl. 7). Na globini 1 m smo odkrili glineno vretence, odlomke lončenine in del slabo vidnega vkopa groba. Med poznejšimi izkopavanji so bili ti ostanki označeni kot grob 1.

Po ugotovitvi, da gre za arheološko najdišče, so se začela izkopavanja, ki so potekala sočasno z gradbenimi zemeljskimi deli in so zaradi časovne stiske, snega in nestanovitnih vremenskih razmer potekala pod velikim šotorom. Arheološka izkopavanja so potekala po določilih pogodbe, sklenjene med Darsom št. 306/2005 in ZVKDS št. SPD-24/05-UB. Prvi posamezni odlomki prazgodovinske lončenine so se med raziskavami pojavili od 0,40 m do 0,90 m pod vrhom gomile, kar je najverjetnejši razlog, da poprej opravljeni pregledi na zemljišču niso potrdili najdišča. Arheološka izkopavanja na najdišču Mačkovec so potekala z združenimi silami Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Novo mesto in Dolenjskega muzeja. Z območne enote ZVKDS Novo mesto sta pri izkopavanjih sodelovala arheologa Danilo Breščak in Katarina Udovč, iz Dolenjskega muzeja pa arheologa Borut Križ in Petra Stipančič, arhitekta Maja Rudolf Markovič ter restavratorja Miha Jakobčič in Simon Bobnar, od zunanjih sodelavcev pa Jernej Breščak. Poleg omenjenih je pri izkopavanjih sodelovala še ekipa 18 delavcev. V devetnajstih delovnih dneh (med 14. 3. in 7. 4. 2005) je bilo raziskanih 210 m² površine in izkopanih 13 grobov.

V poizkopavalno obdelavo najdb in dokumentacije najdišča so bili poleg avtorice vključeni še Franc Aš (izdelava grafičnih prilog in fotografiranje predmetov ter obdelava fotografij), Robert Koracin (restavriranje in konserviranje železnih, steklenih in jantarnih predmetov), Martin Pungerčar (restavriranje in konserviranje lončenine), Anđelka Fortuna Saje (risanje arheoloških predmetov) in dr. Petra Leben Seljak (antropološka analiza).

Opis pokrajine in lega najdišča

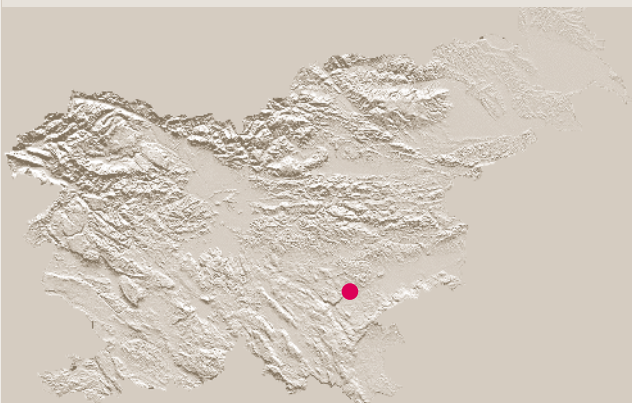
Gomila I poimenovana kot arheološko najdišče Mačkovec se je nahajala na skrajnem severovzhodnem robu Novega mesta, kjer se vrtačast svet pokritega krasa postopoma dviguje proti severu, od struge reke Krke proti Kamnemu vrhu in naprej proti vinogradniškemu območju Trške gore. Gomila je ležala ob robu gozda na nižji vzpetini. Od tod se teren proti severu postopoma dviga v 266 m visok, z gozdom porasli hrib Brezovica, proti jugovzhodu pa se zlagoma spušča proti naselju Mačkovec in naprej proti reki Krki. Geološko podlago sestavljajo bel do siv apnenec, oolitni apnenec, grebenski apnenec s hidrozoji, rjava ilovnata preperina in jerina (Osnovna geološka karta in tolmač, list Novo mesto, 1977).

Prve prazgodovinske najdbe na Trški gori in Bajnofu so znane že od zadnjih let 19. stoletja (ANSI 1975, 233), so pa novejša raziskava na območju jugovzhodno od gomile (sl. 8:1), kjer se med avtocesto in lokalno cesto gradi poslovno–storitvena cona, dopolnilne arheološko oziroma poselitveno sliko prostora. Območje je bilo leta 2006 zaradi bližine obravnavane gomile in zato, ker deloma posega v registrirano arheološko najdišče Novo mesto–Brezovica (EŠD 15643) sistematično raziskano z intenzivnim terenskim pregledom, pri katerem sta bili odkriti prazgodovinska in rimskodobna lončenina (Udovč, Mason 2006, 11). Temu je sledilo preverjanje tafonomije s strojnimi jarki in nato v letih 2007 in 2008

še arheološka izkopavanja. Že leta 2005 je bila južno od gomile, na parceli 2089/12, k. o. Ždinja vas, med izkopavanji v neposredni bližini opažena majhna okrogla izboklina s premerom 8 m. Sprva smo menili, da gre za gomilo, vendar se je med izkopavanji leta 2007 izkazalo, da gre za naravno tvorbo. Izboklina je bila po vsej verjetnosti posledica neenakomernega preperevanja apnenčevih skal, ki so se v središču izbokline nahajale najbolj plitvo. Na parcelah 2089/1, 2555/1, k. o. Ždinja vas v neposredni bližini gomile so bile odkrite skromne sledi prazgodovinske poselitve (sl. 8:2 in 8:3) (Udovč 2007).

Na platoju tik ob naselju Mačkovec sta bila na parc. št. 928/4, 924/4, k. o. Bršljin, izkopana rimskodobno grobišče z 89 grobovi in halštatska gomila z dvema skeletnima pokopoma. Rimsko grobišče se je gomili izognilo in je ni poškodovalo. Ponavadi so bila rimskodobna grobišča postavljena ob cestah. Na podlagi tega lahko domnevamo, da je morala nekje v bližini odkritega grobišča potekati manjša podeželska cesta – *via vicinalis* (Mason, Britovšek 2008, 140), (sl. 8:4). Na potek ceste v bližini kaže tudi na mačkovski gmajni najdeni rimski milnik iz obdobja Septimija Severa, ki je shranjen v Dolenjskem muzeju (ANSI 1975, 233). Zahodno od Mačkovca leži v gozdu Brezovica (parc. št. 2045, k. o. Ždinja vas) še nedotaknjena gomila s premerom 30 m in ohranjenostjo do 3 m (Križ 1982, 149).

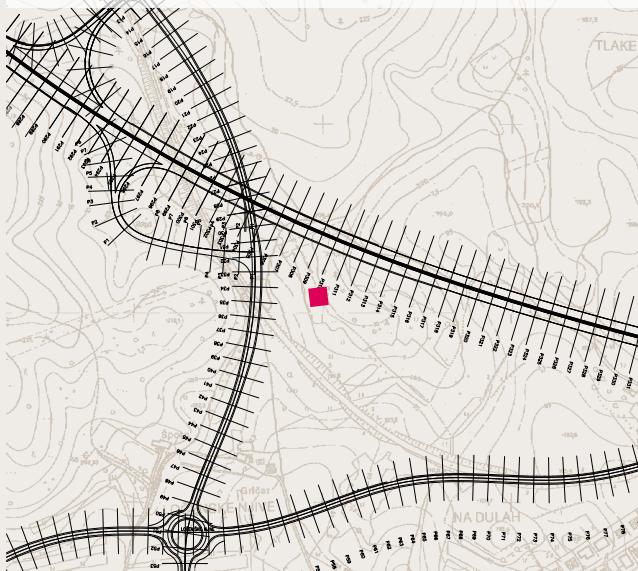
1 Geografski položaj Mačkovca na DMR100, © GURS.

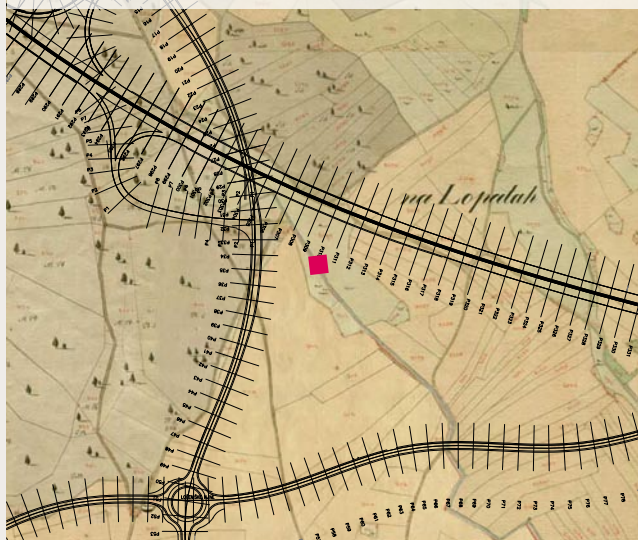
2 Položaj najdišča Mačkovec; vir: Atlas Slovenije. © Mladinska knjiga Založba d.o.o.

3 Položaj najdišča Mačkovec, M1:10000 ; podlaga TTN5 G222700, G223700 in idejni projekt DARS; © GURS, © DARS.

4 Položaj najdišča Mačkovec na Franciscejskem katastru za Dolenjsko; M1:10000; AS 176; n264a06, n264a07, n264a09, n170a03, n170a04 ©Arhiv Slovenije.

5 Položaj najdišča Mačkovec, M1:10000; podlaga DOF G222761B, F223761B in idejni projekt DARS; © GURS, © DARS.

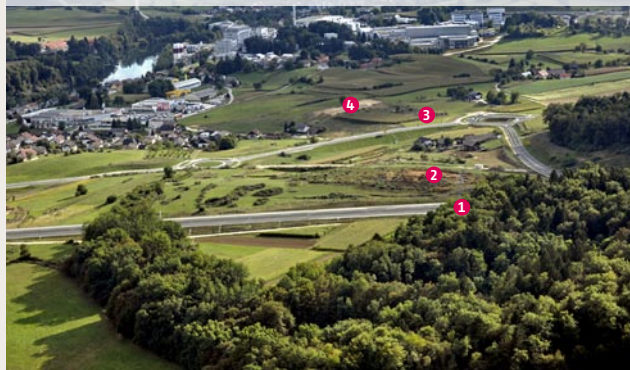
6 Pogled na gomilo pred izkopavanji.

7 Pogled na gomilo s testno sondo.

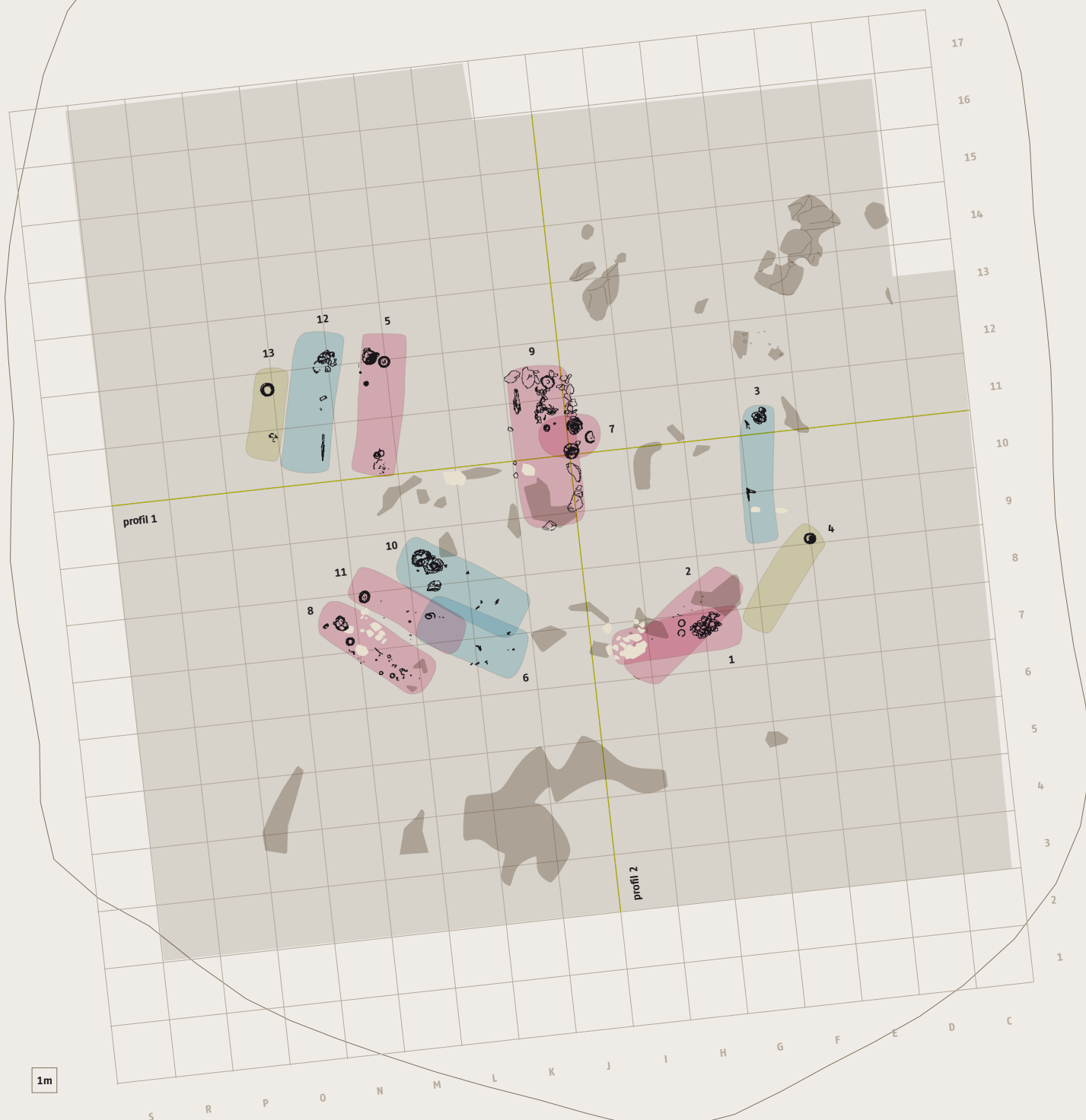
8 Pogled na arheološka najdišča v bližini gomile.

Raziskava

9 Načrt gomile M 1:100 z vrisanimi grobovi, opredelitvijo po spolih, izkopnim poljem, razdelitvijo po kvadrantih, lego profilov, geološko osnovo in SE 003.

	moški grob		SE 005		rob gomile
	ženski grob		SE 006		izkopani rob gomile
	neopredeljen grob				

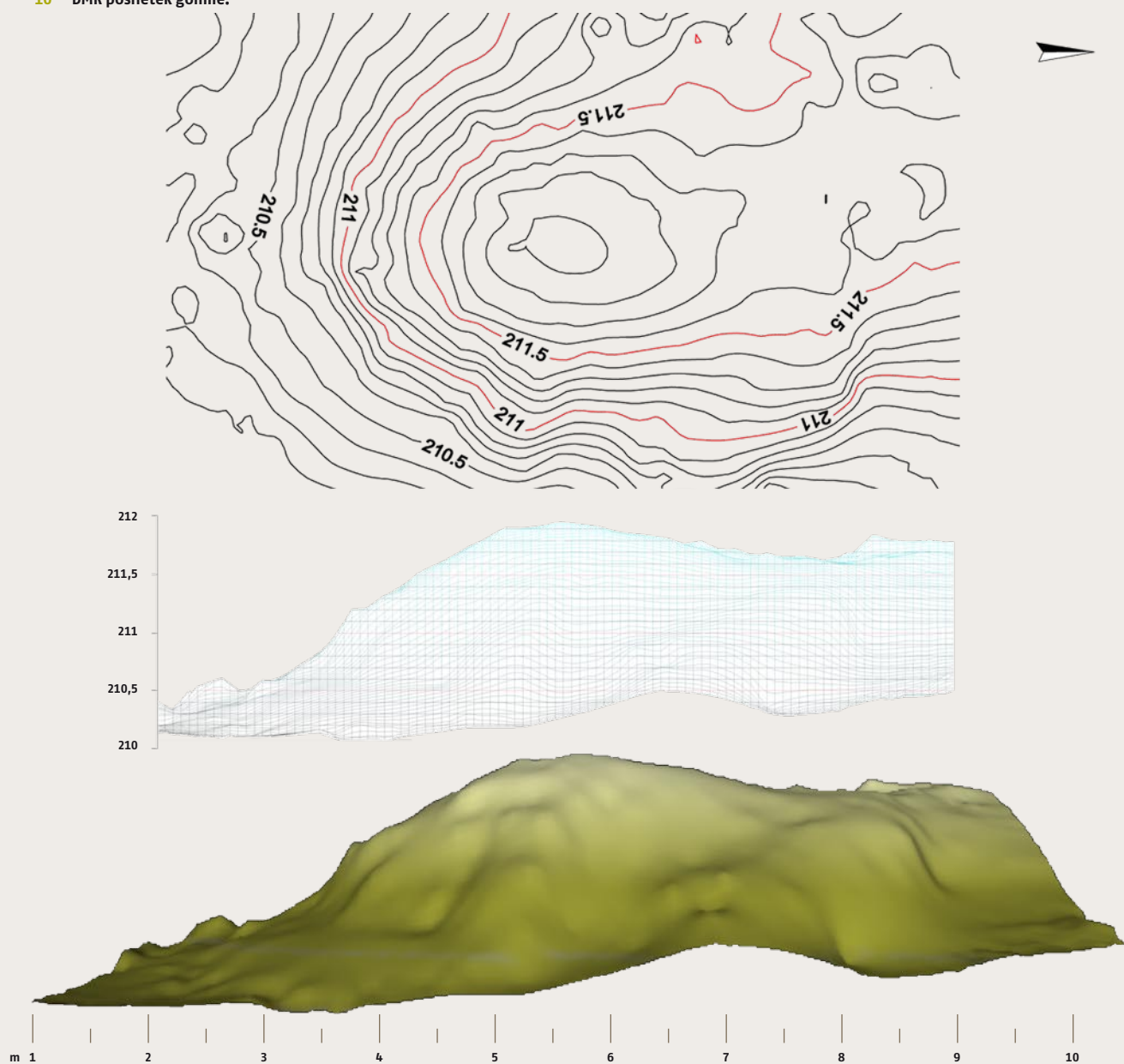
Gomilo Mačkovec I s premerom okrog 14 m smo z 1 m širokim zemljenim križnim profilom oziroma linijo J (zahod –vzhod)/11 (jug – sever) razdelili na štiri izkopna polja s kvadratnim tlorisom, ta pa nadalje še na 1m x1m velike kvadrante. Mersko izhodišče je bilo postavljeno v jugovzhodnem kvadrantu, od koder so v X osi proti severu naraščale številčne vrednosti (od 0 do 18), v Y osi proti zahodu pa vrednosti po abecednem redu (od A do S). Izkopno polje je obsegalo kvadrante od C/2 do C/16 in R/2 do R/17, ostalih kvadrantov pa zaradi odsotnosti arheoloških struktur in najdb ter zaradi dosega geološke t. i. sterilne osnove v zadnji vrsti kvadrantov od C do D/3 – 16 na vzhodu ter od P do R 3 – 17 na zahodu nismo izkopali (sl. 9).

Pred infrastrukturnimi posegi, izravnavo terena in urejanjem dostopne poti za postavitev šotorja je bil narejen digitalni model reliefa gomile in geodetsko izmerjen obseg nasutja – plašča gomile (sl. 10). Izkopavanja so zaradi nepredvidljivih in težjih zgošnjepomladanskih vremenskih razmer, denimo nizkeih temperatur, zmrzali in snega, potekala pod šotorom, velikim 20 m x 14 m. Šotor je bil ogrevan in umetno razsvetljen. Slabša in neenakomerno porazdeljena umetna razsvetljava je vplivala na vidljivost arheoloških ostalin in vkopov ter oteževala dokumentira-

nje. Izkopavanja smo opravili po metodologiji horizontalnega snemanja plasti. Rušo in nasutje gomile smo odstranjevali ročno. Meritve so se na terenu izvajale z elektronskim tahimetrom (t.i. totalno postajo) in prenosnim računalnikom. Grafično dokumentiranje in merjenje višinskih točk na terenu tlorisa izkopnega polja, grobov, najdb v grobovih in posebnih najdb ter naravnanih struktur (preperela apnenčeva skala in kamni) je bilo izvedeno v računalniškem programu Liscad 4.1. Po izkopavanjih smo grafične priloge obdelali in dopolnili s tehničnimi podatki ter pripravili za nadaljno obdelavo v programu AutoCAD. Vzporadno z grafičnim dokumentiranjem je na terenu potekalo tudi ročno risanje. Grobne celote so bile po čiščenju izrisane v merilu 1:10 ter v tlorisu fotografirane v črno-beli, barvni dia in digitalni tehniki, najdbe tudi dodatno »in situ«. Za vse grobove smo izdelali fotoskice oziroma sestavili digitalne fotografije in jih opremili z vsemi metričnimi podatki. S koordinatami in višinami, v nekaterih primerih tudi s fotografiranjem in risanjem smo dokumentirali najdbe zunaj grobov.

Vse najdbe smo na terenu primerno zaščitili in jih odpeljali v nadaljno obdelavo v restavratorsko delavnico ZVKDS, OE Novo mesto.

10 DMR posnetek gomile.

Opis gomile

Gomila je imela skoraj okrogel tloris s premerom 14 m in 1,5 m visoko ohranjeno nasutje. V gomili je bilo 13 skeletnih grobov. Razporejeni so bili v dveh polkrožnih vrstah okrog centralnega groba. Po številu grobov jo v okviru dolenske skupine uvrščamo med manjše, družinske gomile, ki so značilne za spodnji tok reke Krke. V zahodnem delu dolenske skupine, kamor sodijo Stična in Magdalenska gora, se v gomilah nahaja do nekaj 10 grobov, večje število grobov pa štejejo tudi gomile na bližnji, le 2 kilometra oddaljeni Kapiteljski njivi v Novem mestu.

Gomila je bila na severni strani nasuta na manjši greben, na južni, vzhodni in zahodni strani pa na preperle apnenčeve skale. Severovzhodni del gomile zaradi plitvejšje lege preperelih apnenčevih skal ni bil primeren za pokope (sl. 11) oziroma je bila verjetno v tem delu poškodovana.

S skalami oziroma geološko osnovo je bila linija grobov omejena tudi na južni strani. Na preperle apnenčeve skale je bila v nekaterih grobovih položena tudi lesena krsta. V grobovih s št. 1, 3, 4, 8, 9, 12, 13 se je pod krsto oziroma pridatki pojavil preperel apnenec, v centralnem grobu 9 pa so ga uporabili kot sestavni del kamnite konstrukcije. Našteti grobovi so bili v celoti ali pa vsaj deloma vkopani v sterilno osnovo, medtem ko so bili grobovi 2, 5, 6, 7, 10 in 11 vkopani v nasutju gomile (sl. 9). Vkopi oziroma polnila grobnih jam so se slabo ločila od okolice, ker so bili po vsej verjetnosti zasuti z zemljo nasutja. Zaradi slabe vidnosti vkopov so v nekaterih primerih mlajši grobovi poškodovali starejše, npr. grob 6 je poškodoval grobova 10 in 11, grob 1 pa grob 2. Glede na najdbe so bile določene tudi meje groba 7. Da so pokojnike tudi tu pokopavali v krstah, potrjujejo ohranjene pooglenele sledi lesa v grobovih 8, 9 in 13. V nasutju so bili tudi posamezni apnenčevi kamni. Kamnita groblja se je nahajala v kv. N, M/8, 20 – 30 m pod vrhom gomile in je ležala skoraj 1 m višje kakor grob 8, v kv. I/7 in 8 nad grobom 1, dva kamna pa v kv. F/9 eden je ležal nad grobom 4, drugi v neposredni bližini. Po en kamen se je nahajal v kv. J/10 nad grobom 9 in v L/10. Kamni so verjetno označevali grobove, morda pa tudi zunanji rob gomile.

11 Pogled na gomilo med izkopavanji.

Opredelitev grobov glede na spol po arheološkem kriteriju

Kosti se zaradi kislosti »dolenske ilovice« niso ohranile, razen v grobovih 8 in 13, kjer se je ohranilo nekaj zob. Sledi dolgih kosti (kosti rok) pa so bile vidne v grobu 5. Ohranjene kosti in zobe je antropološko analizirala dr. Petra Leben Seljak (priloženo poročilo). Kislost je močno vplivala tudi na ohranjenost lončenine in predmetov iz bronaste kovine. Od 13 grobov jih lahko 7 (grobovi št. 1, 2, 5, 7, 8, 9, 11) glede na najdene dele noše (bronaste narebrenne nanožnice in zapestnice, fibule, ogrlice iz steklenih in jantarnih jagod, bronaste lasne obročke in lončena vretenca,...) opredelimo kot ženske. V grobovih 3 in 12 sta bila pokojnika pokopana skupaj z orožjem, zato domnevamo, da sta moška. Moški je bil pokopan tudi v grobu 6, ki je vseboval rokodelsko orodje: brus, železno šilo z ohranjenim lesenim držajem, železen ukrivljen nož in štiri fibule. Fibule pa so bile najdene tako v ženskih kakor tudi v moških grobovih. Kamniti brusi so bili v gomilah na novomeški Kapiteljski njivi najdeni le v moških grobovih (Križ 1997, 45 in Križ 2000, 32). Kot moški grob lahko po vsej verjetnosti opredelimo tudi grob 10, v katerem smo našli tri posode gubanke, fibuli, železen nož in bronasto zanko. V grobu 6 in 10 so na mejah z grobom 11 ležale jantarne jagode, ki so bile sestavni del po vsem grobu 11 razsute ogrlice. Vkop za mlajši grob 6 je poškodoval grob 11. V grobu 6 je bila najdena tudi jagoda iz temno modre steklene paste. Po ena jagoda je pridana v 14 moških grobovih na Kapiteljski njivi, zato Križ sklepa, da so bile namerano pridane v grobove kot apotropejski dodatek ali v spomin (Križ 2006, 114). Da je bil v najkrajšem in najožjem grobu 13 pokopan otrok, je bilo dokazano z antropološko analizo ohranjenih zob. V grobu 4 je bila najdena samo lončena posoda. Grobovi so razporejeni v gomili v treh skupinah, v katerih so zastopani ženske in moški, kar morebiti kaže na ožjo družinsko skupnost (gl. sl. 9).

Opis stratigrafskih enot

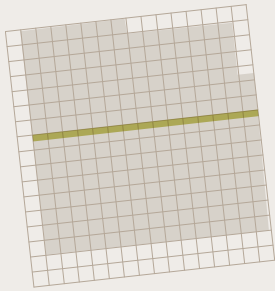
Skozi gomilo je bil narejen zemljen kontrolni križni profil, ki je omogočil dokumentiranje dveh profilov. Profil 1 je bil narejen v smeri zahod – vzhod (sl. 12), profil 2 pa v smeri jug – sever (sl. 13, 14).

Iz profilov je razvidno, da je bil na geološko osnovo nasut plašč gomile, pri čemer je spodnja plast (SE 004) zelo izrazita, medtem ko zgornja (SE 002) prehaja v humusno plast.

14 Fotografija profila v smeri jug – sever.

12 Profil gomile v smeri zahod–vzhod, M 1:100.

SE 001 Ruša – površinski humusni sloj s podrastjo in listjem, debeline 0,05 m.

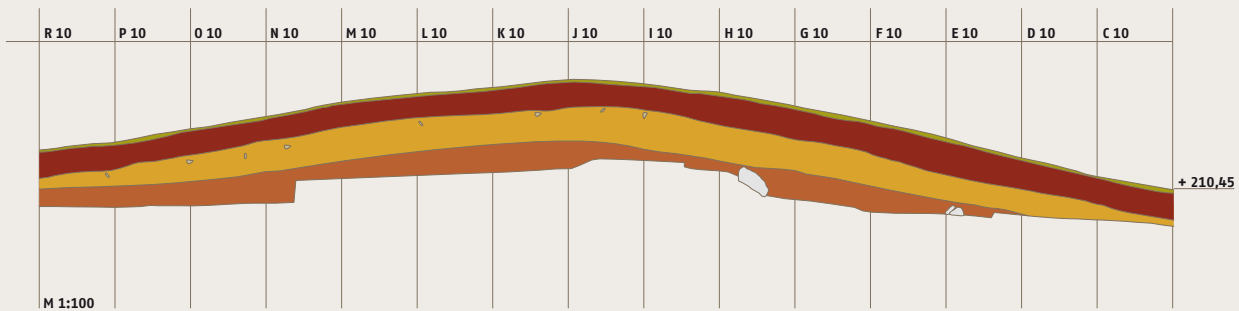
SE 002 čvrsta rjava (7.5 YR 6/8) meljasta ilovica, tik pod rušo, zato je preprejena še s koreninami. V njej se pojavi bobovec, tj. površinska železova ruda. Debelina plasti je od 0,36 m do 0,50 m. Zgornji del plašča gomile in takratna hodna površina.

SE 003 posamezni apnenčevi kamni, verjetno prinešeni od drugod in uporabljeni za označitev gomile in grobov.

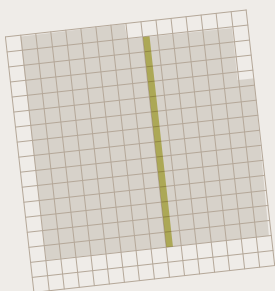
SE 004 čvrsta, mastna rumeno rjava (10YR 5/6) ilovica, v kateri so bili koščki lončenine in grobovi. Debelina plasti je od 0,35 m do 0,50 m. Plašč gomile.

SE 005 močno preperele apnenčeve skale, ki so del geološke osnove.

SE 006 čvrsta, mastna rdeče rjava (5YR 4/4), ponekod oranžno rjava (7.5 YR 5/8) marmorirana plast, ki vsebuje manganove, kromove in vanadijeve okside. Geološka t.i. sterilna osnova.

13 Profil gomile v smeri jug–sever, M 1:100.

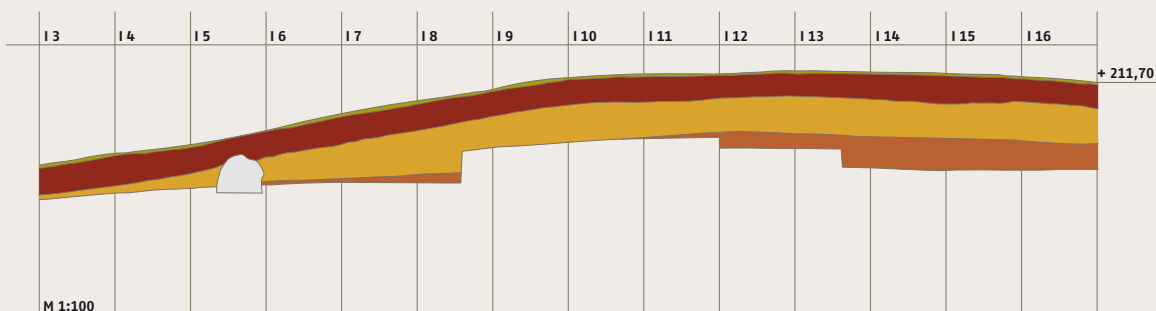
SE 001 Ruša – površinski humusni sloj s podrastjo in listjem, debeline 0,05 m.

SE 002 čvrsta rjava (7.5 YR 6/8) meljasta ilovica, tik pod rušo, zato je preprejena še s koreninami. V njej se pojavi bobovec, tj. površinska železova ruda. Debelina plasti je od 0,36 m do 0,50 m. Zgornji del plašča gomile in takratna hodna površina.

SE 004 čvrsta, mastna rumeno rjava (10YR 5/6) ilovica, v kateri so bili koščki lončenine in grobovi. Debelina plasti je od 0,35 m do 0,50 m. Plašč gomile.

SE 005 močno preperele apnenčeve skale, ki so del geološke osnove.

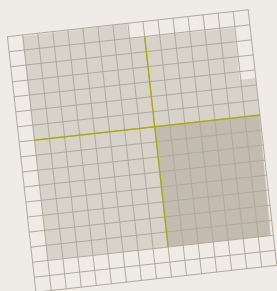
SE 006 čvrsta, mastna rdeče rjava (5YR 4/4), ponekod oranžno rjava (7.5 YR 5/8) marmorirana plast, ki vsebuje manganove, kromove in vanadijeve okside. Geološka t.i. sterilna osnova.

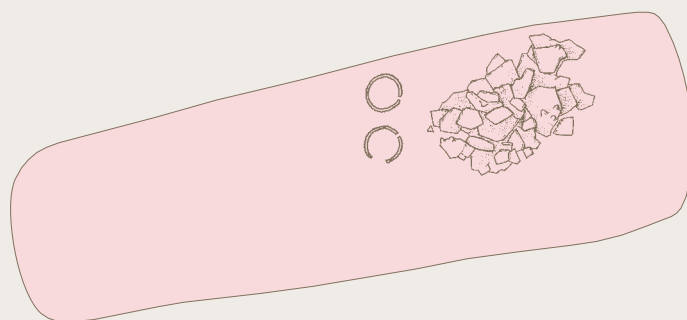
Opisi grobov

Grob 1; G1-6

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,2 m x 0,6 m. Obris groba je bil slabo zaznaven. Delno je bil vkopan v sterilno osnovo, delno pa v nasutje. V vzhodnem delu je zadel na preperelo apnenčevo skalo. Vkop groba 1 je poškodoval grob 2. V vzhodni del groba so bili položeni dva ciborija, glineno vretence in dve narebreni nanožnici.

15 Tloris groba 1 s pridatki, M1:25.

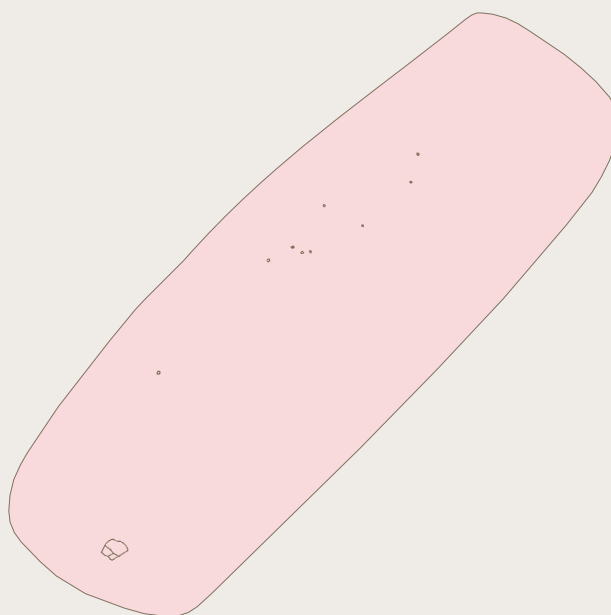
16 Fotografija tlorisa groba 1 in 2 s pridatki.

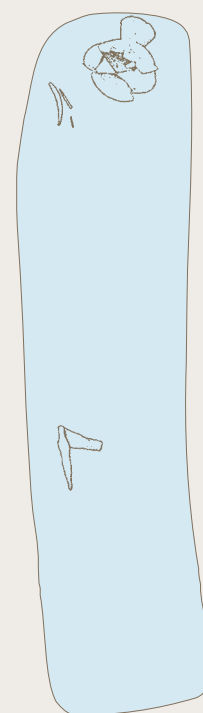
Grob 2; G7-10

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,45 m x 0,8 m. Obris vkopa je slabo zaznaven. Vkopan je bil v nasutje gomile. Poškodoval ga je vkop groba 1, zato je ohranjena le njegova severozahodna stranica, ki je bila vkopana v sterilno osnovo. Od pridakov so bili najdeni kosi lončeni- ne, steklene in jantarne jagode, ki so bile razsute po grobu, deloma pa tudi v zgornjem delu polnila groba 1.

17 Tloris groba 2 s pridatki, M1:25.

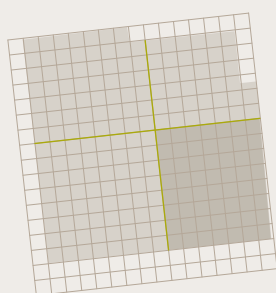

18 Tloris groba 3 s pridatki, M1:25.

Grob 3; G11-16

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,40 m x 0,50 m. Polnilo groba je bilo nekoliko temnejše od nasutja, v katero je bil vkopan. Na severni strani groba so bili položeni ciborij, železen nož, železno šilo in poškodovan bronast predmet, v osrednjem delu na zahodni strani pa železna sulična ost in tulasta sekira. Na severnem delu je zadel že na preperelo apnenčevo skalo.

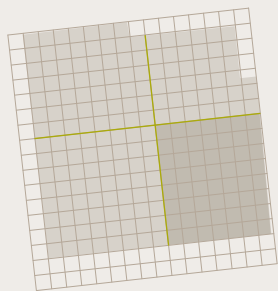

19 Fotografija tlorisa groba 3 s pridatki.

Grob 4; G17

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila v dolžino 2 m x od 0,54 do 0,80 m in se je proti severovzhodu zožila. Grob je bil vkopan v sterilno osnovo, v jugozahodnem vogalu je zadel na preperelo apnenčevo skalo, ob severovzhodno stranico groba je bil položen lonec s stožčastim vratom oziroma buča.

20 Tloris groba 4 s prdatki, M1:50.

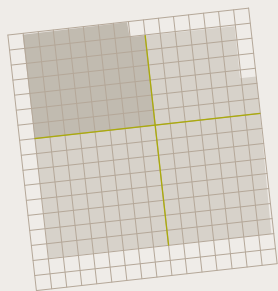

21 Fotografija tlorisa groba 4.

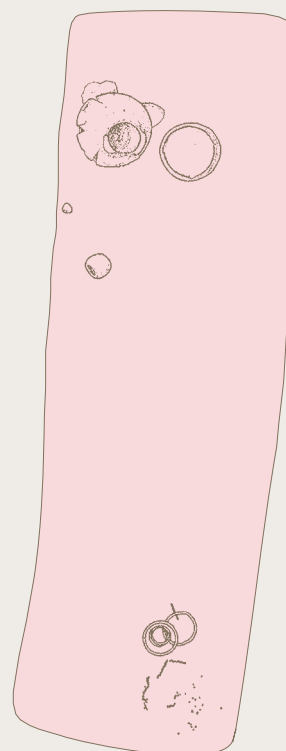

Grob 5; G18-28

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,40 m x 0,80 m. Polnilo groba je bilo nekoliko temnejše od nasutja gomile, v katero je bil vkopan. Na severnem delu groba so bili položeni ciborij, latvica, vretence, čaša, na južnem šatuljica iz organskega materiala z nakitom, položena verjetno na prsi pokopanega, okoli vratu pa ogrlica, sestavljena iz 85 različno velikih jantarnih jagod. Šatuljica je vsebovala par narebrnih nanožnic in par zapestnic, spetih z bronasto fibulo, ter železno iglo, šivanko.

22 Tloris groba 5 s pridatki, M1:25.

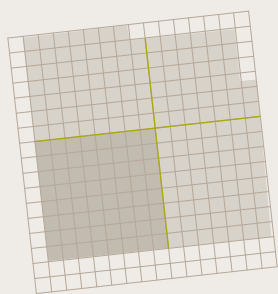

23 Fotografija tlorisa groba 5 s pridatki.

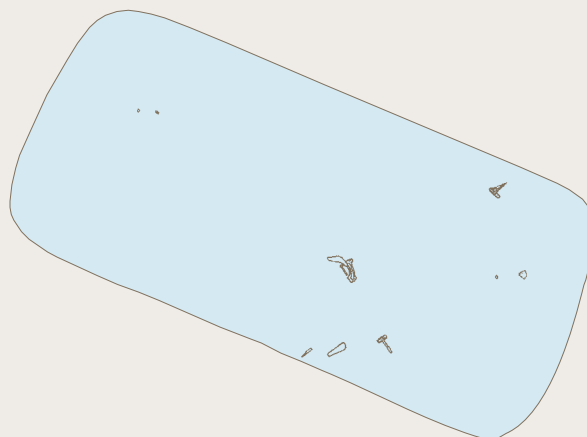

Grob 6; G29-37

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 1,70 m x 0,65 m. Obris vko- pa je bil slabo zaznaven. Vkopan je bil v nasutje gomile. Mlajši in globlji grob 6 je poškodoval starejša, a plitvejša groba 10 in 11. V vzhodni del groba so bili položeni po dva para bronastih certoških fibul s samo- strelno peresovino, jantarne jagode, brus, železno šilo, železen nož. Pod fibulama, ki sta bili ena ob drugi, so ohranjeni ostanki lesene krste in- tenzivno črne barve.

24 Tloris groba 6 s pridatki, M1:25.

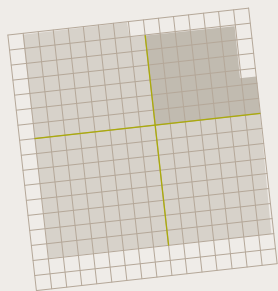

25 Fotografija tlorisa groba 6 s pridatki.

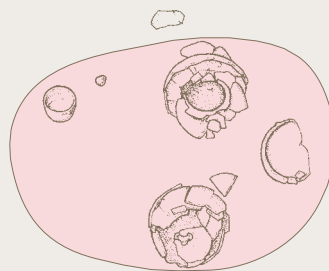

Grob 7; G38-43

Obris groba je bil slabo zaznaven. Vkopan je bil v nasutje gomile. Slabo opazne sledi vkopa so bile uničene med izkopavanjem, ker je ležal pod neizkopanim križnim profilom. V grobu so bili najdeni ciborija, lonček, ročaj skodele, latvica, okrašena z bradavico, in konično vretence.

26 Tloris groba 7 s pridatki, M1:25.

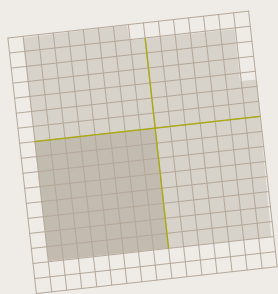

27 Fotografija tlorisa groba 7 s pridatki.

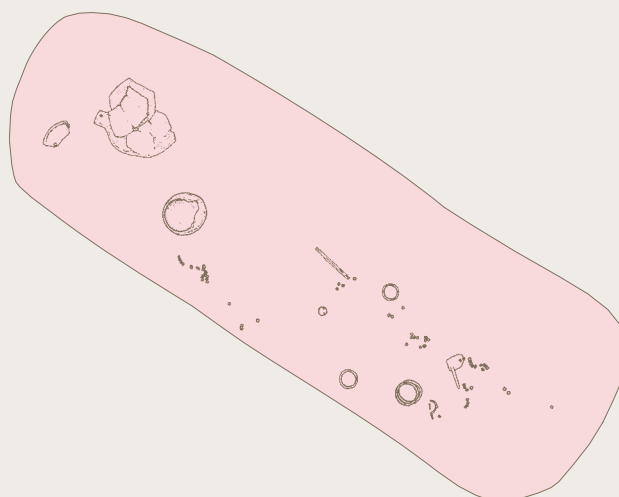

Grob 8; G44-53

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,20 m x 0,70 m. Grob je bil vkopan v sterilno osnovo. V jugovzhodnem vogalu je zadel na preperele apnenčevo skalo. Polnilo groba je bilo nekoliko temnejše od nasutja. V osrednjem delu groba so bile ohranjene sledi lesene krste. V zahodni del groba je bila položena lončenina. Ker je bila večja posoda slabo ohranjena, nam je ni uspelo rekonstruirati, manjši odlomek pa je povsem razpadel. Ohranila sta se le skleda, okrašena z bradavicami, in z vrezi okrašeno bikonično glineno vretence. V osrednjem in vzhodnem delu je bil najden nakit: ogrlica iz jagod steklene paste in jantarna, trortasta fibula, dve tanjši bronasti narebreni zapestnici, poškodovan sceptor in dve masivnejši narebreni bronasti zapestnici. Poleg 92 celih jagod je bilo najdenih še 13 razdrobljenih. Pod sceptorom in ob njem se je nahajalo še 6 jagod iz modre steklene paste ter ob tem pa še dva človeška zoba.

28 Tloris groba 8 s pridatki, M1:25.

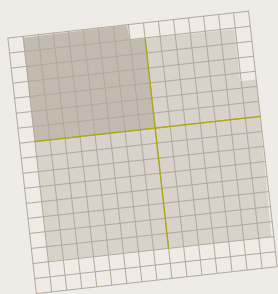

29 Fotografija tlorisa groba 8 s pridatki

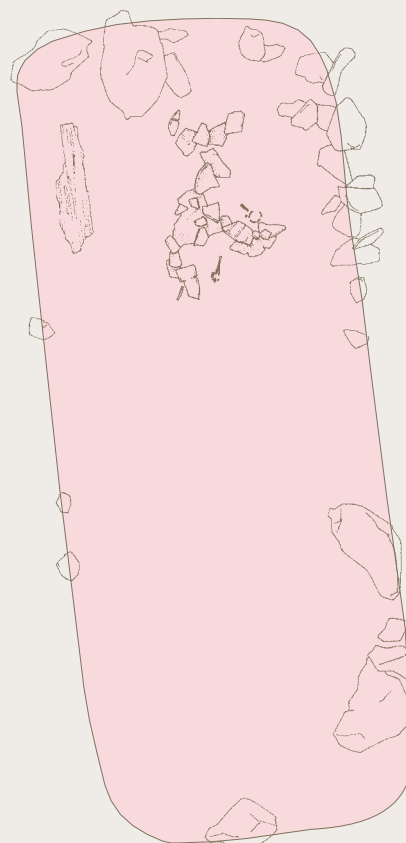

Grob 9; G54-60

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,85 m x 1,15 m. Grob 9 je zavzemal osrednje mesto. Omejen oziroma označen je bil s kamnito konstrukcijo, v katero je bila v jugozahodnem in južnem vogalu vključena tudi preperela apnenčeva skala. V severozahodnem delu groba so bile ohranjene 0,48 m x 0,12 m velike sledi lesene krste. Nad njimi sta bila grob 7 in zunaj grobne celote najdena latvica z inv. št. P 4400. V severnem delu groba so bili latvica in slabo ohranjen lonec ter bronasta kačasta fibula s krilci in diskom, poškodovan bronast trakast lasni obroček in niz petih jagod. Pod posodo smo našli še drugi bronast trakast lasni obroček in niz 60 jantarnih jagod. V polnilu groba je bil najden tudi kamnit odbitek.

30 Tloris groba 9 s pridatki, M1:25.

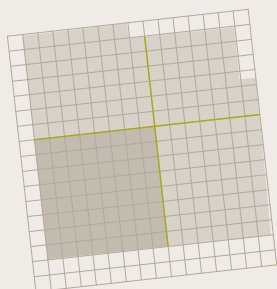

31 Fotografija tlorisa groba 9 s pridatki.

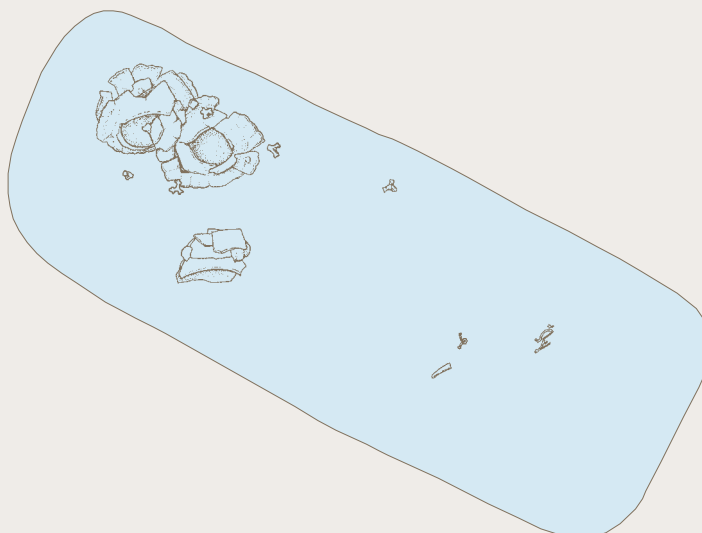

Grob 10; G61-69

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,40 m x 0,90 m. Obris groba je bil slabo zaznaven. Vkopan je bil v nasutje gomile. V severozahodnem delu groba smo našli dva ciborija, skledo in dve jantarni jagodi, v jugovzhodnem delu groba pa bronasto kačasto fibulo s sedlasto uvitim lokom, bronasto certoško fibulo, bronasto žičnato zanko oz. atašo in železen nož.

32 Tloris groba 10 s prdatki, M1:25.

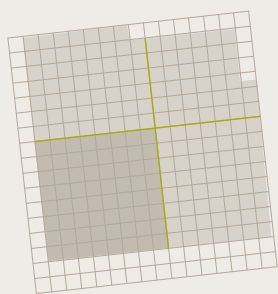

33 Fotografija tlorisa groba 10 s prdatki.

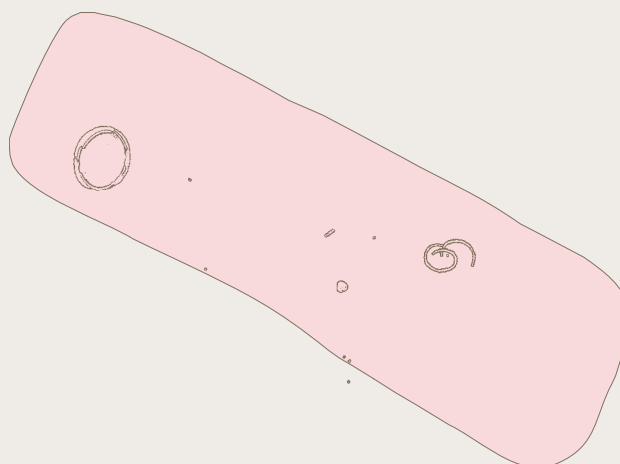

Grob 11; G70-74

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 2,20 m x 0,70 m. Grob 11 je bil na severni in vzhodni strani poškodovan z vkopi grobov 10 in 6. Obrisi groba je bil zaznaven. Vkopan je bil v nasutje gomile. Na zahodnem delu groba je bila položena skleda gubanka, v vzhodnem delu pa smo našli ogrlico iz 18 jantarnih jagod, dve narebreni bronasti nanožnici in bikonično vretence.

34 Tloris groba 11 s pridatki, M1:25.

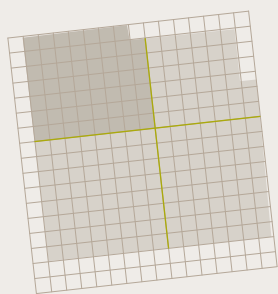

35 Fotografija tlorisa groba 11 s pridatki.

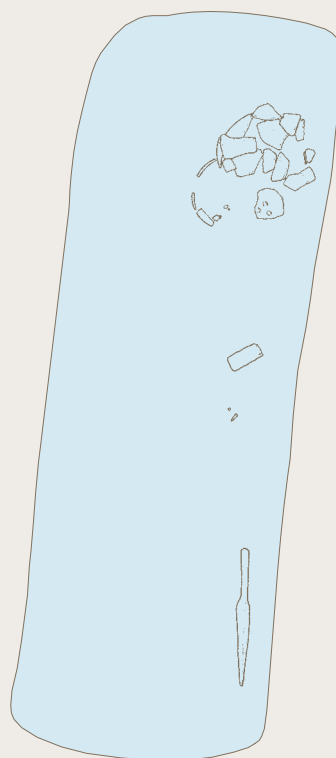

Grob 12; G75-79

V tlorisu pravokotna jama je merila 2,40 m x 0,80 m. Polnilo groba je bilo nekoliko temnejše od okolice. Grob je bil vkopan v sterilno osnovo. V severovzhodnem vogalu je grob zadel že na preperelo apnenčevo skalo. V severni del groba so bili položeni latvica, lonec in železno šilo, v srednji del železna pravokotna pasna spona, v južni del pa ozkolista železna sulična ost z izrazitim sredinskim rebrom.

36 Tloris groba 12 s pridatki, M1:25.

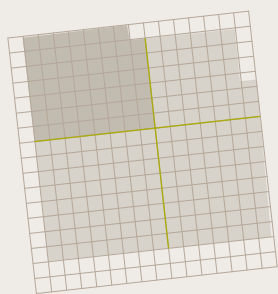

37 Fotografija tlorisa groba 12 s pridatki.

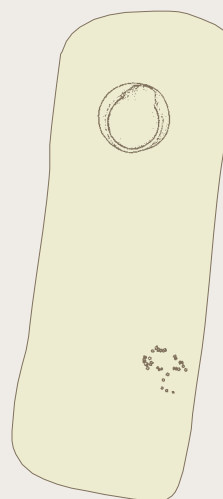

Grob 13; G80-81

V tlorisu pravokotna grobna jama je merila 1,55 m x 0,58 m. Polnilo groba je nekoliko temnejše od okolice. Grob je bil vkopan v sterilno osnovo. Na jugovzhodnem predelu groba so bile ohranjene 0,26 m x 0,08 m velike sledi lesene krste. Na severnem delu je že zadel na preperelo apnenčevo skalo. V severni del groba je bila položena skleda na nogi, v južnem delu groba smo našli ogrlico iz različno velikih in raznobarnih jagod od modrih, rumenih, turkiznih in zelenih. Ob nizu jagod se je ohranilo tudi nekaj človeških zob.

38 Tloris groba 13 s pridatki, M1:25.

Grobni pridatki

Fibule

Med grobnimi pridatki smo v petih grobovih najšli 9 fibul. Fibule so dober datacijski element, ker se je njihova oblika zaradi modnih vplivov iz Italije spreminjala. Med pridatki v grobu 5 je bil najden poškodovan bronast predmet, opredeljen kot trakasta fibula (G24). Fibula nima ohranjene noge. Pojavijo se v stopnji kačastih fibul, vendar jih srečamo tudi še v certoški stopnji (Dular 2003, 131).

V grobu 8 je bila najdena trortasta fibula (G48) z gracilnim lokom, okrašenim s prečnimi vrezi in s čepastimi gumbi. Zaključek noge in igla nista ohranjena. Fibulo je Ogrinova uvrstila med tovrstnimi fibulami v VII. vrsto. Ta vrsta fibul je razprostranjena v Posočju in na Dolenjskem (Ogrin 1998, 125). V uporabi so bile v stopnji certoške fibule.

V grobu 9 je bila najdena bronasta kačasta fibula s krilci in diskom na loku (G59), v grobu 10 pa kačasta fibula s sedlasto uvitim lokom (G65). Poleg kačaste fibule je bila v isti grobni celoti najdena še certoška fibula (G66).

Štiri certoške fibule s samostrelno peresovino so bile najdene v grobu 6, dve izmed njih sodita v tip XIIIc po Teržanovi. Fibuli se razlikujeta po tem, kako je speljan lok peresovine pod lok fibule. Starejša (G30) ima lok peresovine polkrožno speljan preko zavojev peresovine pod lok fibule (Teržan 1976, 357), mlajša pa pravokotno (G29). V gomilah VI in VII iz Dolenjskih Toplic označujejo moške grobove certoške fibule XIII. vrste (Teržan 1976, 385). Od značilnih tipov certoških fibul odstopata fibuli (G31, 32), pri katerih se prepletajo značilnosti VII. in XIII. vrste fibul po Teržanovi. Lok zaobljeno rombičnega preseka, razčlenjen s tremi prečnimi rebri, od katerih je srednje najširše, je značilen za VII. vrsto (Teržan 1976, 325), medtem ko samostrelna peresovina označuje fibule XIII. vrste (Teržan 1976, 325 in 338). Vse fibule iz grobov naše gomile so predstavnice mladohalštatskega obdobja, kačaste fibule so datirane v stopnjo kačastih, certoške pa v stopnjo certoških fibul.

Obročast nakit

V gomili so bili od obročastega nakita najdeni zapestnice in nanožnice ter obsenčna obročka. V grobovih 1, 5, 8 in 11 je bil najden bronast narebren masiven nakit ovalnega preseka. Zapestnice in nanožnice se med sabo razlikujejo glede načina zaključka. Lahko so sklenjene, neskljenjene ali pa se zaključijo s presegajoči-

ma koncema. Par sklenjenih narebrenih nanožnic je bil najden v grobu 5 (G27, 28), par neskljenjenih narebrenih nanožnic v grobu 1 (G5, 6), ena neskljenjena (G74) in ena s presegajočima koncema pa v grobu 11 (G73). Dve sklenjeni narebreni zapestnici sta bili najdeni v grobovih 5 (G25, 26) in 8 (G52, 53). V grobu 8 sta bili poleg masivnih zapestnic najdeni tudi dve drobnejši narebreni s presegajočima stanjšanima koncema (G49, 50). V grobu 5 je obročast nakit v šatuljici iz organskega materiala ležal na prsih pokojnice. Zapestnice in nanožnice so bile spete s trakasto fibulo (G24). Šatulja iz organskega materiala se je ohranila kot temno rjava sled (sl. 13), na njej je bila poleg obročastega nakita najdena tudi železna igla oziroma šivanka (G23). Podobna šivanka je bila najdena na Magdalenski gori v gomili X, grob 43 (Hencken 1978, 73, sl. 334 g). Masiven narebren nakit se vključuje v t.i. rebrasti stil nošnje od začetka 6. stol. pr. Kr. (Teržan 1974, 41) in se pojavi v okviru horizonta Stična 2, priljubljen pa je predvsem v času kačastega horizonta (Gabrovec 1987, 59). V obravnavani gomili ga glede na ostale pridatke, jantarne ogrlice, trortasto fibulo in lončenino uvrščamo v stopnjo kačastih in certoških fibul. V grobu 9 sta bila najdena obročka iz profilirane trakaste pločevine s presegajočima koncema (G56, 57). Obod je bil okrašen z vzdolžnimi kanelurami, stanjšana konca pa z vrezi v obliki smrekovih vejic.

Steklene jagode / ogrlice

Med najdenimi jagodami iz steklene paste prevladujejo sploščene kroglaste¹ jagode modre barve, največje jagode pa so kroglaste. Ogrlici iz raznobarvnih in različno velikih jagod iz steklene paste sta bili najdeni v grobovih 8 in 13, posamezne jagode pa so bile najdene tudi v grobovih 1, 2 in 6. V grobu 1 je bila najdena jagoda iz zelene steklene paste z rumeno valovnico (G4), v grobu 6 modra z belo valovnico (G34), v grobu 2 pa 4 modre jagode z belo in ena z rumeno valovnico (G8) ter dve obročasti temno modri (G9). V ogrlici iz groba 8 med 83 jagodami (G47) prevladujejo različno velike sploščene kroglaste jagode iz modre prozorne steklene paste, sledijo jim mlečne in neprozorne. Ogrlica je popestrena s tremi rumenimi jagodami z modrimi očesci in dvema turkiznima z modrima očesoma ter štirimi jantarnimi.

1 Povzeto po S. Gabrovec et al. 2006, 12.

Večjo barvno in velikostno raznolikost oblikuje 30 jagod, nanižanih v ogrlico iz groba 13 (G81). Ogrlica je bila v celoti najdena v nizu. K največjim sodijo 4 temno modre jagode, okrašene z rumeno valovnico, rumena s črno valovnico, 6 temno modrih z belo valovnico in 3 turkizne z modrimi očesci. Po številčni za-

stopanosti jim sledijo srednje velike jagode, kamor sodi 5 temno modrih jagod, 3 manjše turkizne z modro-belimi očesci, 4 brezbarvne oziroma prozorne. Najmanjše so modre obročaste jagode.

39 Ogrlica iz jantarnih jagod in obsenčna obročka v gr. 9.

40 Pogled na preplet obročastega nakita in sledi mošnjčka v gr. 5.

Jantarne jagode

Ogrlice iz preprostih sploščenih kroglastih jantarnih jagod so bile najdene v grobovih 5, 9 in 11. V grobu 5 je bil najden niz 85 različno velikih jantarnih jagod (G22), v grobu 9 niz 60 jagod (G58), v grobu 11 pa niz 18 (G72). V manjšem številu (2 – 9) so bile jantarne jagode razsute še v grobovih 2 (G10), 6 (G33) in 10 (G64). V grobu 8 pa so štiri jantarne jagode popestrile ogrlico iz steklenih jagod iz temno modre steklene paste (G47). Razpon premera se giblje od 0,6 cm pri manjših do 0,8 in 1 cm pri večjih jantarnih jagodah. Jantarne jagode se v grobovih Novega mesta pojavijo v horizontu Stična – Novo mesto, razširjenost jantarnega nakita doživi višek v certoškem horizontu (Stipančič 2004, 57).

Bronasti scepter

Med najdbami je tudi slabo ohranjen bronasti scepter oziroma kulturna palica (G51). Najdena je bila v najbogatejšem ženskem grobu 8 (sl. 9). Ohranjeni del pripada zgornjemu delu kulture palice, izdelane iz votle bronaste pločevine, ki se na vrhu zaključuje z okroglo ploščico. Ploščica je pritrjena na palico z zakovico. Iz predrtin na ploščici na enočetnih/enodelnih verižicah visijo trikotni obeski s po tremi iztolčenimi bučnicami. Enako okrašena palica je bila najdena v Rovišču (Stare 1973, 735, t. 4: 2).

Glinena vretenca

V grobovih 1, 5, 7, 8 in 11 so bila najdena glinena vretenca. V vseh razen v grobu 7 je bil pridan še obročast narebren nakit. Glinena vretenca iz grobov 1, 5, 8 in 11 so bikonične oblike, iz groba 7 pa konične. Neokrašeni sta bili najdeni v grobovih 5 (G21) in 7 (G43). Od preostalih pa imata vretenca iz groba 8 (G46) z vrezji okrašen spodnji del, iz groba 11 (G71) pa s polmesečastimi žigi zgornji del. Pri tem zadnjem je s kanelurami okrašen tudi prehod. Najlepše je okrašeno vretenca iz groba 1 (G3), pri katerem se okras vtisne-nih pik spiralno vije po njegovi celotni površini. Delno ohranjeno vretenca je bilo najdeno zunaj groba v kv. N/14 (G83). Vretenca so enako kot obročast nakit predvsem atribut ženskih grobov.

Orožje in orodje

V grobovih 3, 6, 10, 12 je bilo najdeno orožje in rokodelsko orodje. V grobu 3 in 12 sta bila pokojnika pokopana z napadalnim orožjem. V bogatejšem moškem grobu 3 so bili najdeni železna tulasta sekira (G15), železna ozkolistna sulična ost (G14), železen ukrivljen nož s trnastim nastavkom za držaj (G12), šilo (G13), del bronaste pasne garniture (G16) ali obeska. Z najdbami skromnejši je bil grob 12. V njem so bili najdeni ozkolistna sulična ost z izrazitim sredinskim rebrom (G79), pravokotna železna pasna spona (G77) in šilo (G78). Ohranjeni rezili železnih nožev sta bili najdeni v grobovih 6 (G35) in 10 (G68, 69), v grobu 6 pa še brus (G37) in železno šilo (G36).

41 Detajl bronastega sceptra v gr. 8.

Lončenina

Lončene posode so prilagali v grobove pretežno k pokojnikovim nogam in predstavljajo najpogostejši pridatek. V obravnavani gomili je bila zelo slabo ohranjena lončenina v 12 od 13 grobov, brez nje je bil le grob 6 (sl. 43). Kosi lončenine so bili razsuti tudi po nasutju gomile. Po ena posoda je bila najdena v grobovih 3, 4, 11 in 13, lonec in latvica v grobu 12, 2 ciborija, latvica in čaša v grobu 7, enaka postavitev brez čaše v grobu 5, 2 ciborija v grobu 1, 2 ciborija in skleda v grobu 10, skleda in uničena posoda v grobu 8. Med raznovrstno lončenino prevladujejo posode na nogah, ki se delijo na obredne posode ali ciborije in sklede.

Najštevilnejši so ciboriji, ki se kot tip posode pojavijo že v horizontu Stična – Novo mesto 1 (Dular 1982, 44). Po dva sta bila najdena v grobu 1, 7 in 10, po eden pa v grobu 3 in 5. Ciboriji se med seboj razlikujejo po načinu žganja, oblikovanosti trupa in okrasa. V grobu 10 sta bila najdena ciborija z nagubanim ostenjem in s tremi aplikami, značilna za horizont kačastih fibul. Ciborija iz groba 7 (G38) in eden iz groba 1 imajo hruškasto oblikovan trup (Dular 1982, 47). En ciborij iz groba 1 je okrašen s po tremi bradavičastimi izrastki, nad njimi pa se bočita po dva rogata izrastka, ki skupaj oblikujejo glavico bovida (G2), drugi ima na rame aplicirani dve navpični, različno veliki bradavici (G1). Pokrova sta ploščata in imata čepasta držaja. Tri podolgovata rebra krasi ostenje ciborija iz groba 7 (G38). Ciborij je pokrival ploščat pokrov z držajem, oblikovanim kot tri živalske glavice. Drug primer iz istega groba (G39) ima zopet drugačno različico okrasa, saj je njegovo ostenje okrašeno s trikrat po tremi skupinami plitvih in kratkih reber, ki imajo videz gub oziroma nagubane površine. Pokrit je bil s pokrovom s čepastim držajem. Ciborija iz groba 10 (G61, G62) imata okrogel trup in nagubano ostenje oziroma rame na okrašena še s tremi aplikami s po tremi izrastki v obliki živalskih glav. V grobu 5 (G18) je bil najden ciborij z narebreno nogo in pokrovom z visokim ramenom, ki je bil žgan po reoksidacijskem postopku. Držaj pokrova je gumbast. Podoben ciborij je bil najden v grobu 15 v gomili III na Kapiteljski njivi (Križ 1993, 39, t. 15.

2). Med ciborije zaradi oblike in višine noge uvrščamo tudi neokrašeno posodo iz groba 3 (G11). Obravnavane ciborije Dular po obliki in okrasu uvršča v mladohalštatsko obdobje z začetkom izdelave v stopnji kačastih fibul, vendar ostanejo v uporabi še v stopnji certoške fibule (Dular 2003, 136).

Latvice so zaradi široke uporabnosti najpogosteje pridana lončenina. Latvica s prstanasto nogo iz groba 5 je okrašena s tremi bradavicami (G19), prvotno verjetno s štirimi, tista iz groba 7 ima predrtu ušesce (G42), iz groba 12 pa ni okrašena (G75). Kos latvice je bil najden tudi v grobu 9 (G54). Zunaj groba sta bili najdeni še dve latvici, neokrašena latvica z inv. št. P 4402 in kv. F/12 (G84) in druga latvica z bradavico P 4400 in v kv. J/12 (G82). Po številčnosti jim med lončenim gradivom sledijo sklede. Skleda iz groba 8 ima ostenje okrašeno s štirimi podolgovatimi bradavicami (G44), skledi iz groba 2 (G7), 10 (G63) imata nagubano ostenje, medtem ko ima skleda iz groba 11 (G70) po ostenju simetrično razporejene skupine s po tremi plitvimi rebri.

Po velikosti in obliki se med seboj najbolj razlikujejo lonci. Najmanjši je bil najden v grobu 5 (G40), večja lonca na nogi pa v grobu 9 (G55) in 12 (G76). V grobu 13 je bila najdena neokrašena skleda na nogi (G80). V grobu 5 je bila najdena čaša (G20), v grobu 7 pa skodela s presegačim ročajem (G41). Čaša in ciborij iz groba 5 tvorita skupaj edini pivski servis v mačkovski gomili. Edina najdba groba 4 je buča (G17). Dular je tip posod uvrstil med lonce s stožčastim vratom, vendar se je v zadnjem času za tovrstno obliko uveljavilo poimenovanje buča (Gabrovec 2006, 66, 73, 96, 114). Obravnavana posoda ima nizek in kroglast spodnji del, stožčast vrat, kaneliran okras, značilen lonec s stožčastim vratom (Dular 1982, 26), in vbočeno dno. Vbočeno dno pa je tudi po Dularju značilno za buče. Neopredeljena po obliki ostaja posoda iz groba 8, ki je zaradi slabe ohranjenosti ni bilo možno restavrirati (G45). Med raznovrstno in številčno lončenino ni bilo uvoženih lončenih posod.

42 Zastopanost tipov lončenine v grobovih.

grob	ciborij	vretence	skleda na nogi	skleda	skodela	čaša	lonec	latvica	nedol.
1	2	1							
2				1					
3			1						
4							1		
5	1	1				1		1	
6									
7	2	1			1	1		1	
8		1		1					1
9							1	1	
10	2			1					
11		1		1					
12							1	1	
13			1						
izven		1						2	

Ženske so pokopavali s parom zapestnic, nanožnic, ogrlico in glinenim vretencem. Pridatki so v grobu najdeni na mestih, kjer so se nosili (npr. zapestnice na zapestju, ogrlice okrog vratu itd.) Nanožnice so bile odkrite »*in situ*« le v grobu 1, v grobu 5 in 11 pa sta bili položeni na zgornji del telesa ali ob njega. Nanožnice v mladohalštatskem obdobju niso pogoste, saj so pri nošah iz Stične in Vač zastopane le v posameznih primerih, medtem ko jih v Dolenjskih Toplicah ni bilo. V grobovih z nanožnicami v grobovih iz Mačkovca ni bilo fibul ali ogrlic iz steklenih jagod, pač pa jantarne. Na prsni pokojnici sta bili tudi masivnejši zapestnici iz groba 8, medtem ko sta bili gracilnejši najdeni v predelu zapestij. Polaganje narebrenega nakita na zgornji del telesa ali ob njega je znano tudi z Magdalenske gore iz grobov 5/2, 7/40, Novega mesta (Kapiteljska njiva gr. 3/19 in Kandija gr. 3/33 in 4/3), iz Metlike–Hrib iz gr. 26 in iz Ivanca pri Družinski vasi iz gr. 30/4 (Guštin, Križ 2007, 498). V grobu 8 je bil poleg lončenine, obročastega nakita, fibule in ogrlice iz steklenih jagod najden bronast scepter. Po predvidevanjih naj bi rabil kot kulturna palica in statusni simbol. Oseba, pokopana v grobu 8, je sodila v višji sloj v halštatske družbe, kamor je nedvomno sodila tudi pokojnica iz groba 9. V njem so bili najdeni obsenčna trakasta obročka, ogrlica iz jantarnih jagod in kačasta fibula. Popolno – bogato žensko opravo sestavljajo uhani oziroma lasni obročki,

zapestnice in nanožnice, ki so jih ženske nosile praviloma v parih, številne fibule, navadno različnih tipov, jantarne in steklene ogrlice (Teržan 1985, 88, 92). Med nošo v obravnavani gomili nismo našli popolne ženske oprave (sl. 43). Vzporednici lahko potegnemo le med nošama iz grobov 9 in 8 s tipoma noš 3 in 4 z nekropol Stična –Vače (Teržan 1985, sl. 11).

Moška oprava je sestavljena iz napadalnega orožja in rokodelskega orodja, zato so kot moški grobovi opredeljeni grobovi 3, 6, 10 in 12. V grobu 3 je bil ob ciborij, nož in šilo položen bronast predmet, oblikovan kot triperesna deteljica, ki bi prav tako utegnil rabiti kot pasna spona ali obesek. Enako oblikovan predmet, le večji, je bil najden v grobu b Račičeve gomile na Libni (Guštin, 1976, 44, t. 58: 6) in je opredeljen kot razdelilni gumb. Tulasta sekira in sulična ost iz istega groba pa predstavljata standardno opravo halštatskega bojovníka. V grobu 6 so bili (gl. sl. 44) v predelu prsi položeni fibuli in nož, morda v posebnem mošnjičku.

V grobu 10 je bil najden žičnat bronast predmet (G67), ki po obliki in velikosti spominja na atašo bronaste situle, vendar je bil najden v predelu, kjer naj bi bil pas, in na enaki višini kakor železen nož, zato sklepamo, da je rabil kot zanka na pasu ali za spenjanje pasu. Tezo o pasni sponi potrjuje tudi v situlskem stilu figuralno okrašeni, pločevinast bronasti pas s Kapiteljske njive iz gomile 3,

43 Zastopanost predmetov ženske in moške noše.

ženski
moški

grob	Nakit							Orožje			Orodje	Razno		Lončenina													
	fibule	zapest.	nanož.	obsen. obroč	scepter	fe igla	steklo	jantar	sulica	sekira	nož	šilo	brus	pasna spona	odbitek	bron. predm.	ciborij	skleda na nogi	skleda	skodela	čša	lonec	buča	latvica	nedol.	vretence	
1			2				1										2										1
2							7	9											1								
3									1	1	1	1		1			1										
4																								1			
5	1	2	2		1		85									1	1				1			1			1
6	4						1	4			1	1	1														1
7																	2		1		1			1			1
8	1	4			1		88	4											1						1		1
9	1			2				60						1								1			1		
10	2							2			1			1			2		1								
11			2					18											1								1
12									1			1		1								1		1			
13							35											1									
izven														1										2			1
	9	6	6	2	1	1	132	182	2	1	3	3	1	3	2	1	8	1	4	1	1	3	1	6	1	6	6

grob 12, na katerem sta bili pritrjeni prav taki žičnati pasni sporni, kavelj na nasprotni strani za spenjanje pa se ni ohranil (Križ 1997a, 35, priloga 4).

B. Teržan je ob preučevanju moške in ženske noše z nekropol v Dolenjskih Toplicah in Magdalenski gori ugotovila, da v poznem halštatskem obdobju ženske oprave postajajo skromnejše (Teržan 1985, 94).

44 Grob 6: Fibuli ob nožu.

Časovna opredelitev grobov v gomili

Razporeditev grobov v gomili kaže ožjo družinsko pripadnost. V osrednjem delu gomile se nahaja grob 9, ki ga kot najstarejšega opredeljujejo kačasta fibula, obsenčna obročka in okras lonca. Časovno sodi v stopnjo kačastih fibul.

Prvo skupino tvorijo grobovi 1, 2, 3 in 4. Kronološko starejšo stopnjo kačastih fibul predstavljajo v grobu 1 najdeni bronasti narebreni nanožnici in ciborija z apliciranim okrasom glavic bovidov ter bradavic. Grob 2 uvrščam v to skupino zaradi v njem najdene sklede z nagubano površino. Lončenino iz groba 1 in 2 so lahko uporabljali tudi še v mlajši stopnji, stopnji certoških fibul. Pri časovni opredelitvi bi si lahko pomagali z lego nanožnic »*in situ*« in ga imamo potemtakem za starejšega od preostalih in sočasnega z grobom 9, a mlajšega od groba 2. V grobu 3 so bili najdeni orožje, nož šilo in ciborij, kar je v uporabi v obeh časovnih stopnjah. V grobu 4 je bil najdena buča. Ta tip posod Dular glede na grobne celote z Magdalenske gore, gomila 4, grob 4 in 16 uvršča v stopnjo certoške fibule (Dular 1982, 26), medtem ko so bile v stiški gomili 48 v grobovih 81, 84, 131, 162, 163 in 164, 178 buče večinoma najdene skupaj s kačastimi fibulami s sedlasto uvitim lokom, v grobovih 16, 55, 65, 149, 150 in 158 pa je bila edini pridatek (Gabrovec 2006).

V drugo skupino sodijo grobovi 5, 12 in 13. V grobu 5 so bili ciborij, latvica, čaša, glineno vretence, šatuljica in jantarna ogrlica. Šatuljica je vsebovala preplet obročastega narebrenega nakita, železno šivanko in bronasto trakasto fibulo. Obročast nakit, ciborij in fibula se pojavita že v stopnji kačastih fibul, vendar pa so vse te prdatke uporabljali tudi še v stopnji certoških fibul. V grobu 12 je bila poleg lonca, latvice, šila in sulice najdena tudi pravokotna železna pasna spona. Predstavnice figuralno ali geometrijsko okrašenih železnih pravokotnih pasnih spon najdemo v grobovih, ki časovno sodijo v stopnjo certoških fibul. Izdelava nakita in pasnih spon iz železa se ponovno začne v mlajših stopnjah halštata. Grob 13 ni imel kronološko zanesljivih pridatkov, vendar ga glede na grob 5 in 12 uvrščam v isto stopnjo. Z vidika količine pridatkov tvorijo najbogatejšo in časovno, najmlajšo skupino grobovi 6, 8, 10 in 11. V grobu 10 sta bili poleg ciborijev in sklede z nagubano površino, noža in pasne spona najdeni tudi kačasta in certoška fibula. Grobno celoto po najmlajši fibuli uvrščamo v stopnjo certoških fibul. V isto stopnjo uvrščata grob 8 gracilna trortasta fibula in scepter. Najmlajši v gomili je grob 6, saj so certoške fibule na samostrel značilne že za prehod iz certoškega v negovski horizont. Groba 6 in 10 sta poškodovala starejši grob 11. Vseboval je skledo, glineno vretence, narebreni nanožnici ter razsuto jantarno ogrlico. Narebren nakit je značilen za stopnjo kačastih fibul, medtem ko se jantarnih jagod in glinenih vretenc ne da zanesljivo časovno opredeliti. Tudi steklene jagode in latvice so bile v uporabi ves čas starejše železne dobe od 8. stol. pr. n. št. do 4. stol. pr. n. št..

Današnji slovenski prostor v obdobju starejše železne dobe uvrščamo v jugovzhodno alpski halštatski kulturni krog. Znotraj tega kulturnega kroga je bila vodilna t. i. dolenjska skupina, ki je obsegala ozemlje med Savo in Kolpo ter med Ljubljano na zahodu in izlivom Krke v Savo na vzhodu. Glavnina najdišč leži v dolini reke Krke in na bližnjem gričevnatem svetu. Vodilno vlogo so ji omogočile naravne značilnosti, gričevnata in z vodotoki prepredena pokrajina, ki so v starejši železni dobi nudile ugodne bivanjske in življenjske razmere, ter površinska nahajališča železove rude – bobovca, kar je omogočilo gospodarski razcvet (Križ 1997, 18). V tem času so se na dominantnih vzpetinah oblikovala močna utrjena višinska gradišča. Na pobočjih v bližini gradišč pa ležijo obsežne gomilne nekropole, ki so proti koncu 8. stoletja pr. n. št. zamenjale žgana plana grobišča, značilna za obdobje kulture žarnih grobišč. Način skeletnega pokopa pod gomilo se je ohranil vse do 4. stol. pr. n. št. oziroma do prehoda v mlajšo železno dobo, ko je gomilne nekropole zamenjal žgan pokop na planih grobiščih.

Obravnavana gomila sodi s 13 skeletnimi grobovi med manjše, družinske gomile dolenjske skupine. Gomile z manjšim številom grobov so značilne za vzhodno Dolenjsko, v zahodnem delu pa prevladujejo rodovno-družinske gomile z več deset grobovi. Da so bila v grobovih pokopana trupla v iztegnjeni legi, se da sklepati po velikosti in obliki grobov ter legi pridakov. Človeške kosti in lesene krste, razen skromnih sledi, se tudi v tej gomili tako kakor tudi v večini drugih zaradi kisle in agresivne ilovice niso ohranile. Pridatki so večinoma najdeni na mestu nošnje, lončenino pa so položili k nogam pokojnega. Po pridakih, značilnih za žensko (nakit) in moško (orožje in orodje) opravo, smo ugotovili, da je bilo v gomili pokopanih 6 ženskih oseb (gr. 1, 2, 5, 8, 9, 11), 4 moške osebe (gr. 3, 6, 10, 12), otrok (gr. 13), v dveh primerih pa se spola ni dalo določiti, ker je bila lončenina edini pridatek (gr. 4 in 7). V gomili so začeli pokopavati v stopnji kačastih fibul, največ pokopov je iz stopnje certoških fibul, pokop pa se preneha na prehodu v negovski horizont. Številčnost bronastega nakita in ogrlic ter kakovostno izdelana lončenina, najdena v gomili, kjer so bili pokopani prebivalci še neodkrita ruralnega zaselka, izpričujeta blaginjo takratne družbe.

Gradivo

Restavrirana lončenina in sulična ost iz groba 12 so bili risani v M 1:2, kovinski in jantarni predmeti ter predmeti iz steklene paste pa v M 1:1. Gradivo hrani Dolenjski muzej.

Okrajšave

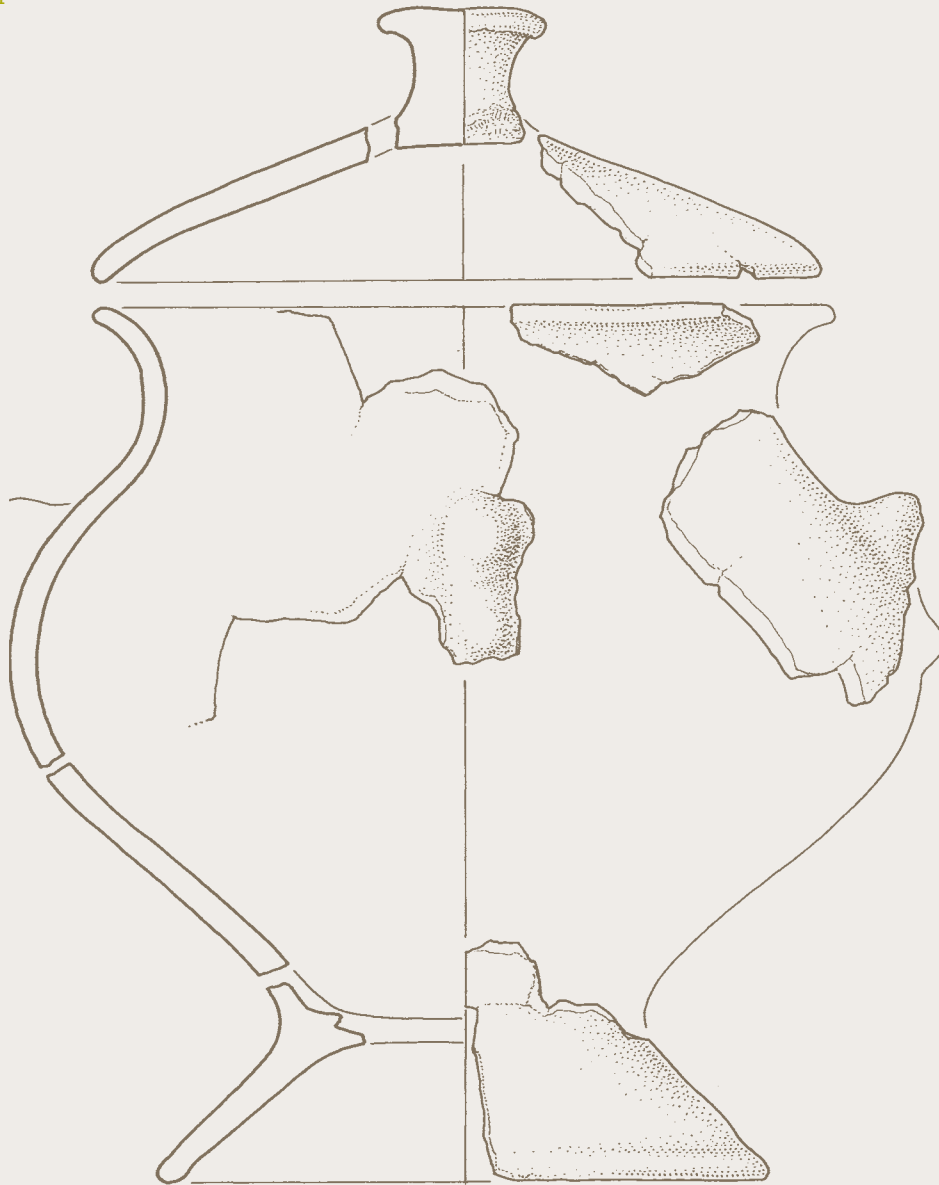
dl.	dolžina	pr.	premer
inv. št.	inventarna številka	rek.	rekonstruiran
kv.	kvadrant	š.	širina
ohr.	ohranjen	v.	višina

Grob 1 (kv. G8 – I7)

1 Inv. št. P 4321

Temno sivo (10 YR 4/1) žgana posoda na nogi s pokrovom, ciborij. Na ostenju so enakomerno razporejene štirikrat po dve vertikalno ležeči bradavici. Zgornja bradavica je večja. Držaj pokrova je oblikovan kot čep; posoda: pr. 24,5cm, v. 23 cm; pokrov: pr. 19,5 cm, v. 7,2 cm.

1

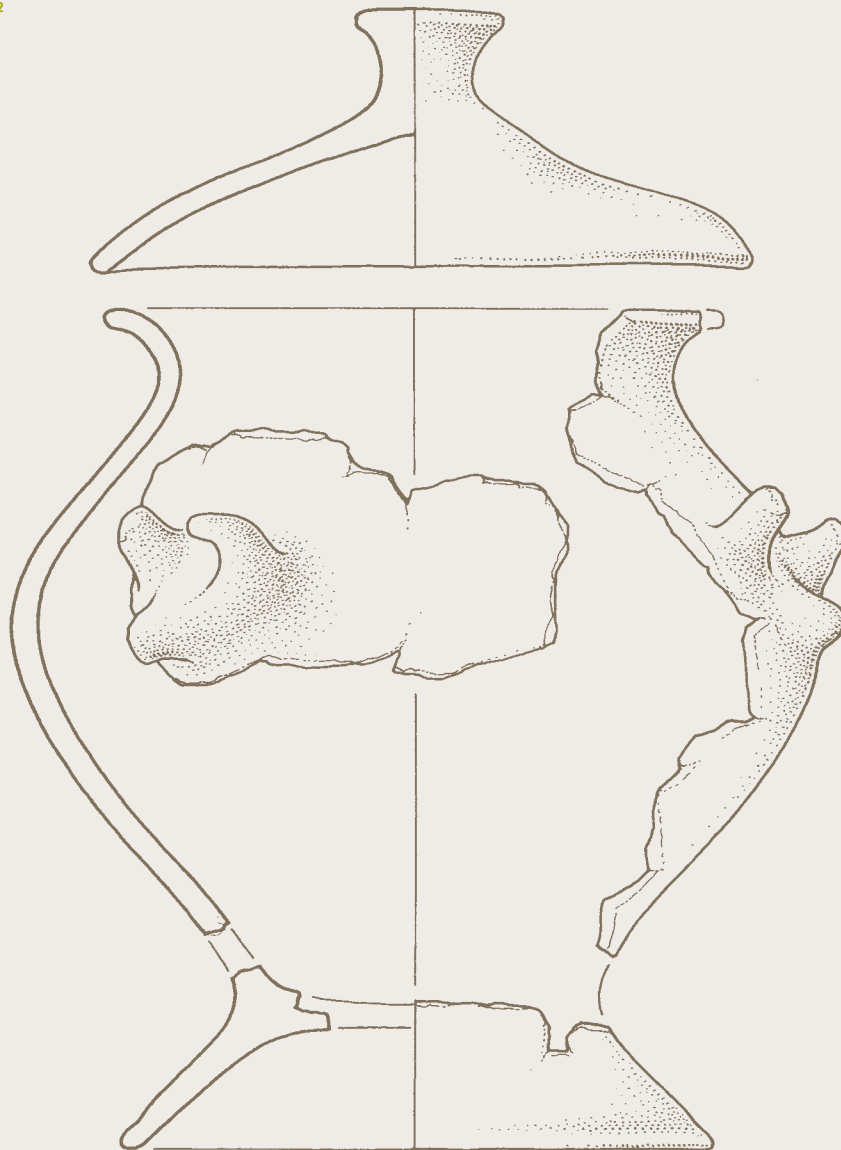

2 Inv. št. P 4325

Temno sivo (10 YR 4/1) žgana posoda na nogi s pokrovom, ciborij. Na ostenju so enakomerno razporejeni po en bradavičast in dva rogata izrastka, ki se bočita nad njim. Vsi skupaj tvorijo glavo bovida. Pokrov ima držaj oblikovan v obliki čepa; posoda: pr. 21,5 cm, v. 22,2 cm; pokrov: pr. 17,5 cm, v. 7 cm.

2

Grob 1 (krv. G8 - I7)

3 Inv. št. P 4326

Temno sivo (10 YR 4/1) žgano biko-
nično glineno vretence. Okrašeno je
z vtisnjenimi pikami, ki se v obliki
spirale vijejo po površini; pr. 3,8 cm,
v. 3,4 cm.

4 Inv. št. P 4322

Jagoda iz prozorne zelene stekle-
ne mase z rumeno valovnico, splo-
ščeno kroglaste oblike; pr. 1,4 cm,
v. 0,8cm.

5 Inv. št. P 4323

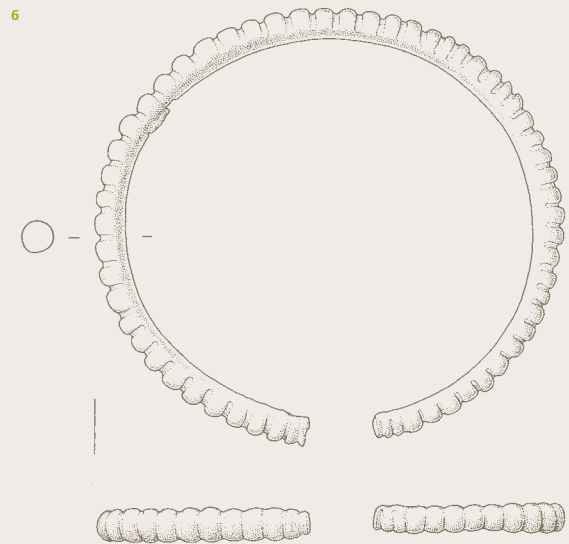
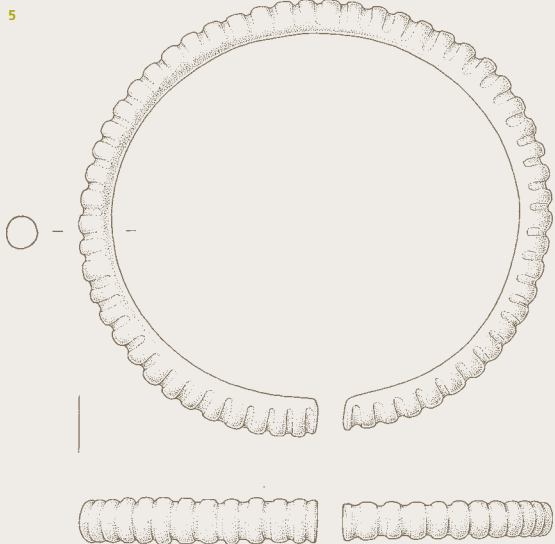
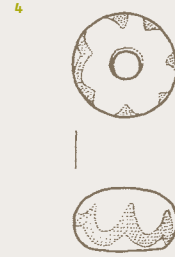
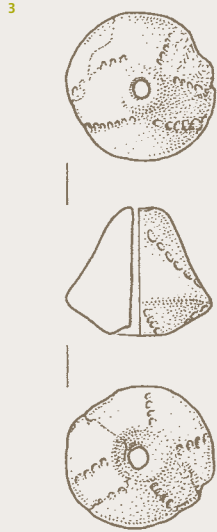
Bronasta masivna narebrena na-
nožnica z nesklenjenima koncema,
okroglega preseka; pr. 12,4 cm

6 Inv. št. P 4324

Bronasta masivna narebrena na-
nožnica z nesklenjenima koncema,
okroglega preseka; pr. 12,3 cm

7 Inv. št. P 4329

Odlomek črno žganega (10 YR 2/1) ostenja glajene skledе gubanke; rek. pr. 24 cm, ohr. dl. 7,6 cm, š. 6,5 cm.

8 Inv. št. P 4327

5 sploščenih kroglastih jagod iz modre steklene paste z belo valovnico in 1 z rumeno valovnico; pr. 1,2 cm, pr. 1,1 cm.

9 Inv. št. P 4327

2 obročasti jagodi iz temno modre steklene paste; pr. 0,4 cm.

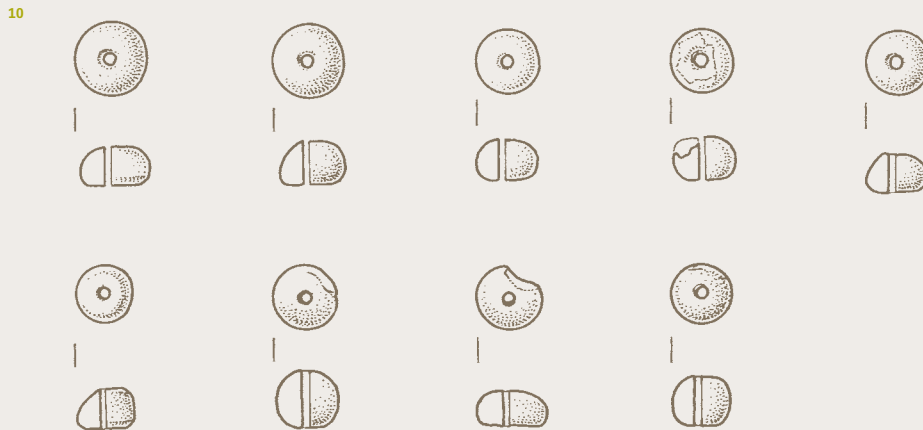
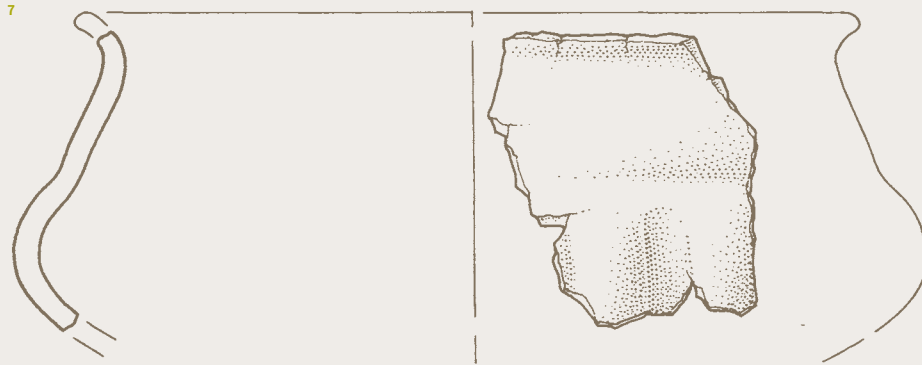

10 Inv. št. P 4328

6 sploščenih kroglastih jantarnih jagod in 3 kroglaste; pr. od 0,8 cm do 0,9 cm.

M1:1 8-10
M1:2 7

Grob 3 (kv. F11 – G9)

11 Inv. št. P 4333

Črno žgana (10 YR 4/2) neokrašena skleda na nogi; pr. 23,3 cm, v. 22,7 cm.

12 Inv. št. P 4332

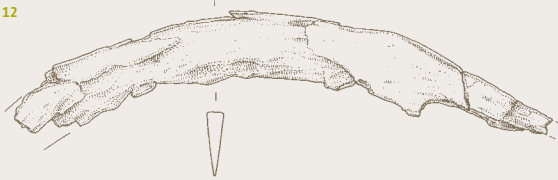
Odlomek železnega ukrivljenega noža s trnastim nastavkom za držaj; ohr. dl. 14 cm, š. 1,7 cm.

13 Inv. št. P 4334

Korodirano železno šilo; ohr. dl. 8 cm.

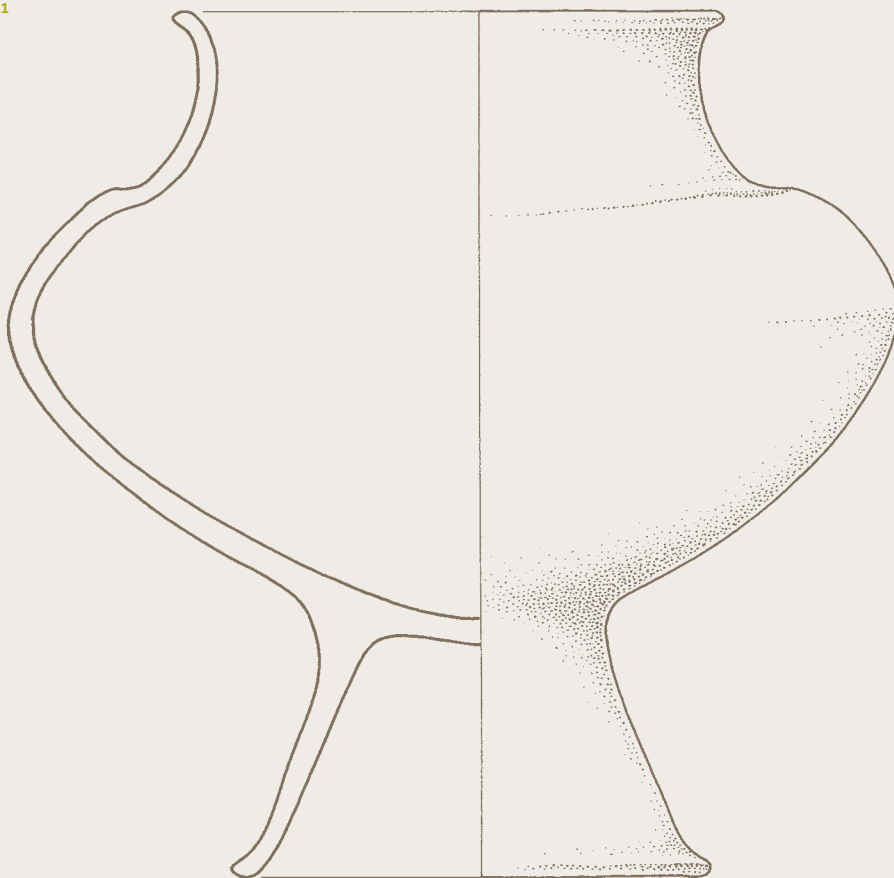
12

13

11

14 Inv. št. P 4330

Železna ozkolistna sulična ost;
dl. 23 cm, š. 4 cm.

15 Inv. št. P 4331

Železna tulasta sekira; dl. 16 cm,
š. 3,7–6 cm.

16 Inv. št. P 4335

Bronast predmet v obliki triperesne
deteljice. Mogoče del pasne garnitu-
re; dl. 2,8 cm, š. 2,8 cm.

17 Inv. št. P 4336

Temno sivo (10 YR 4/1) žgan lonec
s stožčastim vratom in izvihanim
ustjem, buča. Dno je rahlo vbočeno.
Zgornji obod vratu obrobļajo tri ka-
nelure, obod je okrašen s plitvo cik-
cak linijo. Najširši del oboda je okra-
šen s kratkimi navpičnimi vrezji;
pr. 18 cm, v. 14,5 cm.

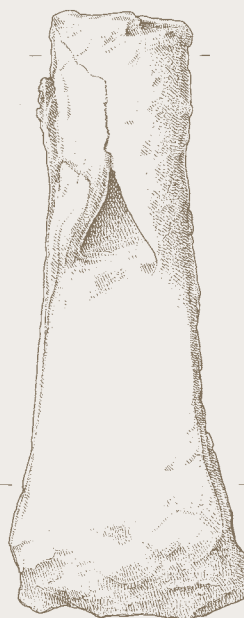

M 1:2

14

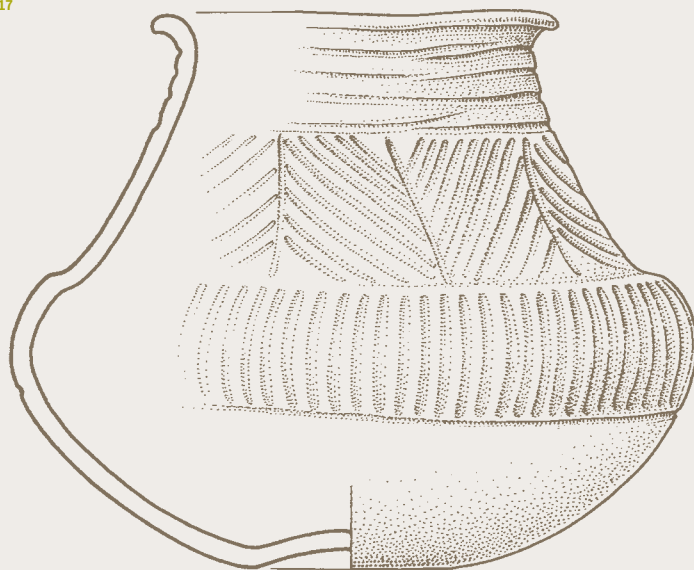

15

grob 3

17

grob 4

18 Inv. št. P 4344

Rdeče rumeno (5 YR 5/6) žgana posoda na narebreni nogi s pokrovom, ciborij. Pokrov ima držaj v obliki gumba; posoda: pr. 23 cm, v. 29 cm; pokrov: pr.15,5 cm, v. 7,8 cm.

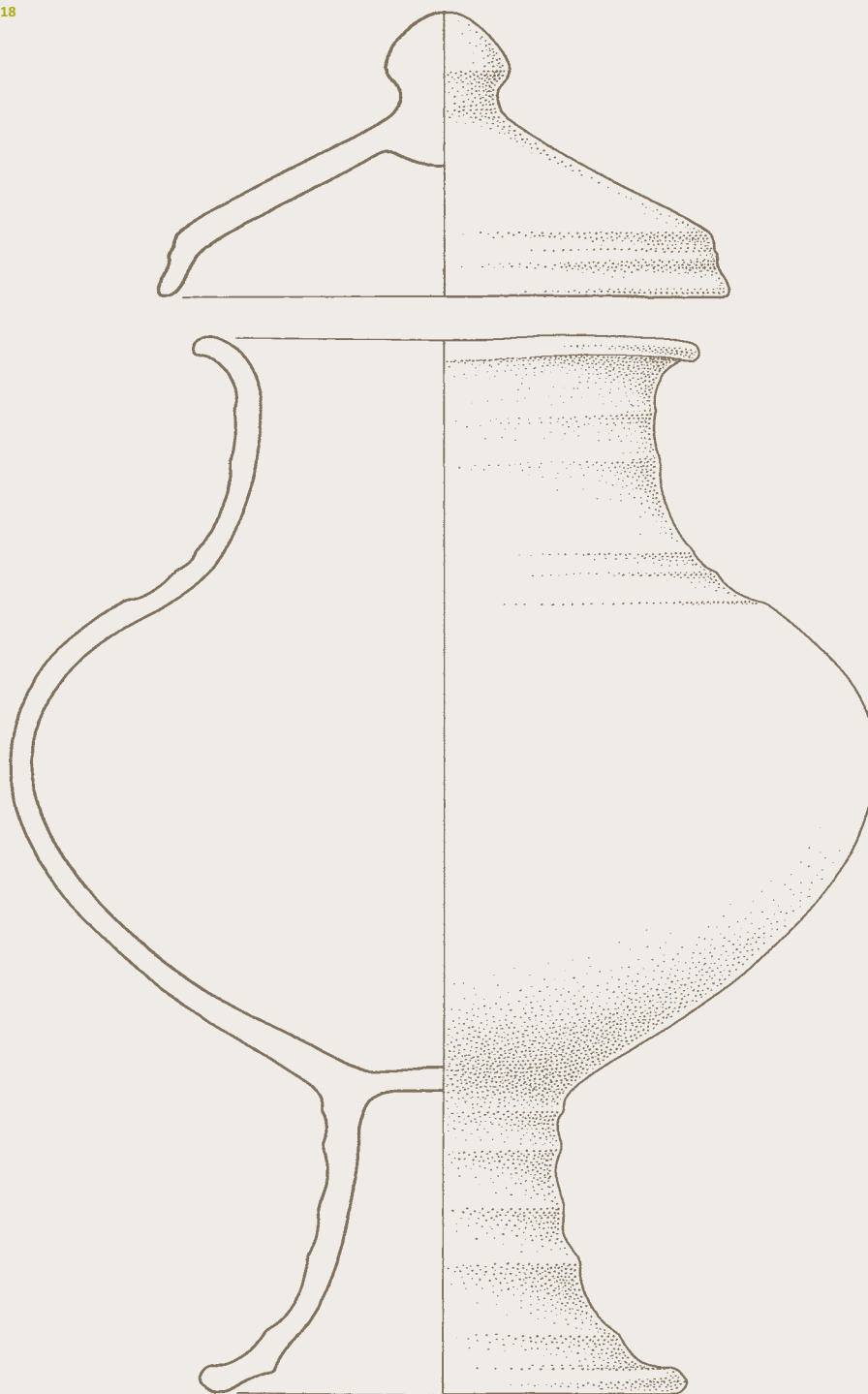

19 Inv. št. P 4343

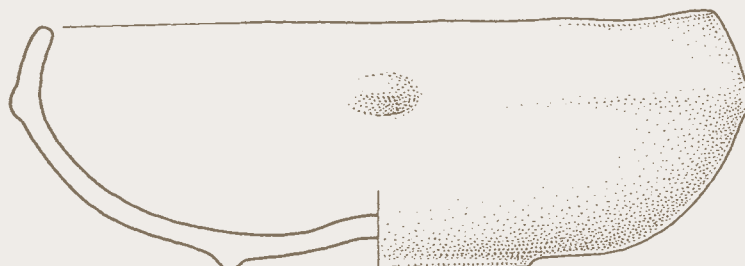
Rumeno oranžno (5 YR 5/8) žgana latvica. Ostenje latvice je okrašeno s tremi enakomerno razporejenimi ohranjenimi bradavicami, četrta je uničena. Latvica ima prstanasto dno; pr. 19,5 cm, v. 6,5 cm.

18

19

20 Inv. št. P 4338

Rjavo (7,5 YR 4/3) žgana čaša;
pr. 7,5 cm , v. 7 cm.

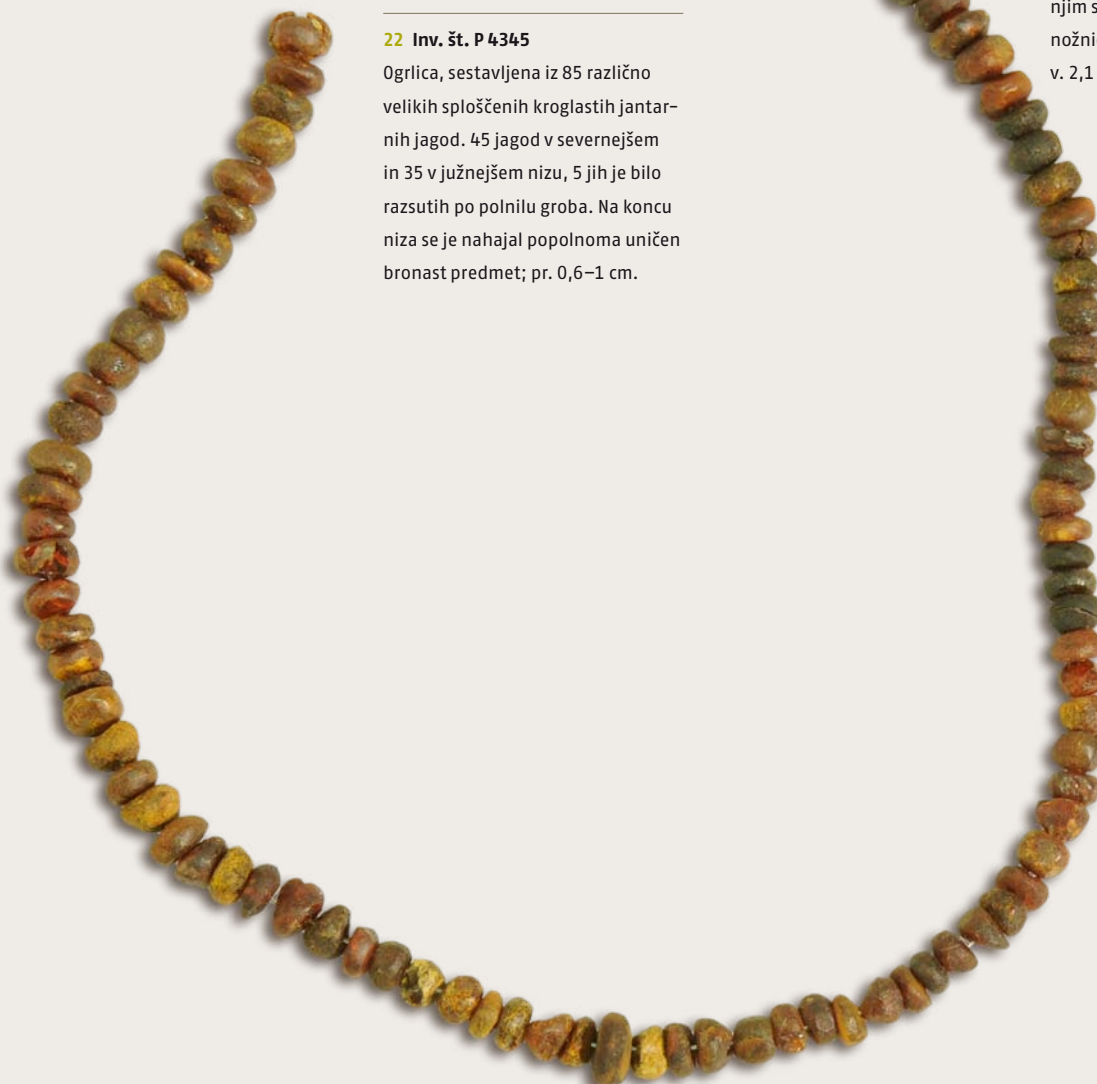
21 Inv. št. P 4337

Rumenkasto rdeče (5 YR 5/6) žgano
bikonično neokrašeno glineno vre-
tence; pr. 4 cm, v. 2,5 cm.

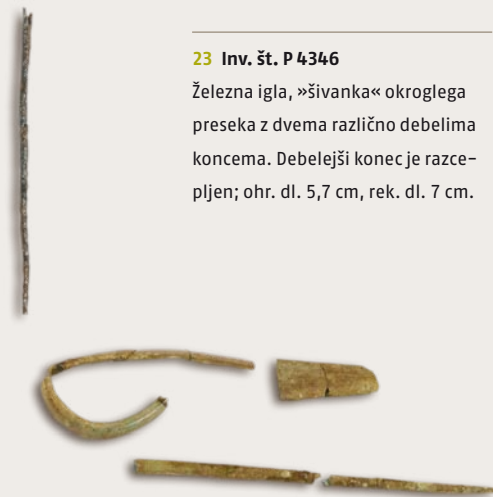
22 Inv. št. P 4345

Ogrlica, sestavljena iz 85 različno
velikih sploščenih kroglastih jantar-
nih jagod. 45 jagod v severnejšem
in 35 v južnejšem nizu, 5 jih je bilo
razsutih po polnilu groba. Na koncu
niza se je nahajal popolnoma uničen
bronast predmet; pr. 0,6–1 cm.

23 Inv. št. P 4346

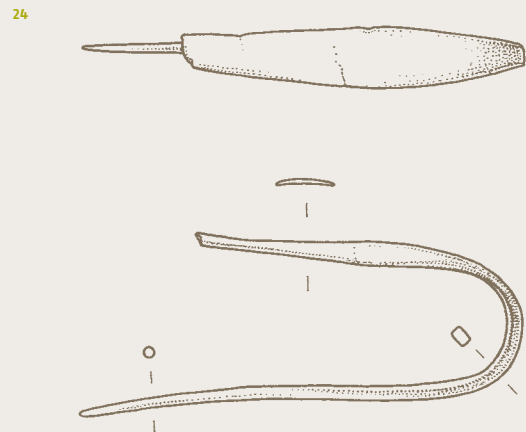
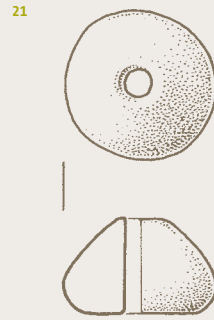
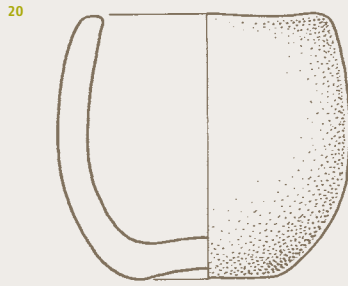
Železna igla, »šivanka« okroglega
preseka z dvema različno debelima
koncema. Debelejši konec je razce-
pljen; ohr. dl. 5,7 cm, rek. dl. 7 cm.

24 Inv. št. P 4347

Fragment bronaste trakaste fibule. Z
njim so bile spete zapestnice in na-
nožnice na prsih pokojnice; dl. 6 cm,
v. 2,1 cm.

M 1:1
M 1:2 20, 21

25 Inv. št. P 4341

Bronasta narebrena masivna sklenjena zapestnica; pr. 7,5 cm.

26 Inv. št. P 4342

Bronasta narebrena masivna sklenjena zapestnica; pr. 7,7cm.

27 Inv. št. P 4339

Bronasta masivna narebrena sklenjena nanožnica; pr. 11,6 cm.

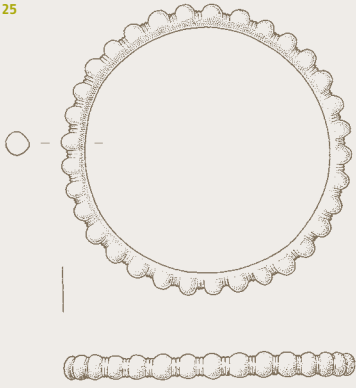

28 Inv. št. P 4340

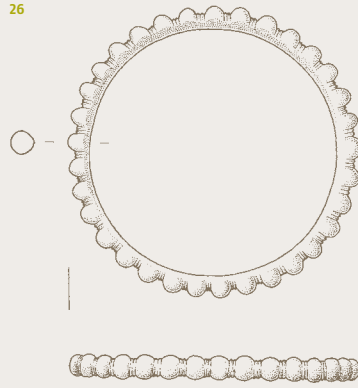
Bronasta masivna narebrena sklenjena nanožnica; pr. 11,7 cm.

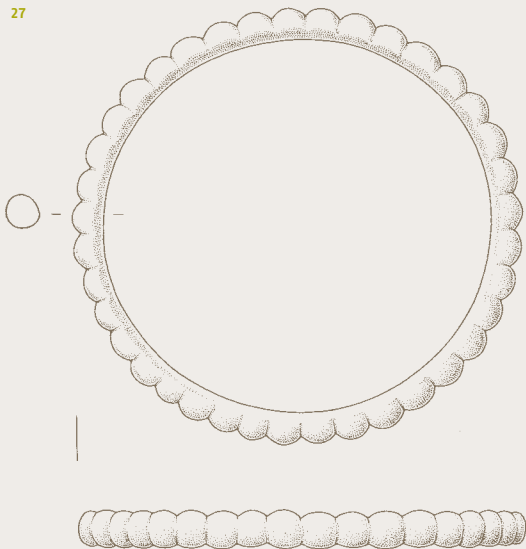
25

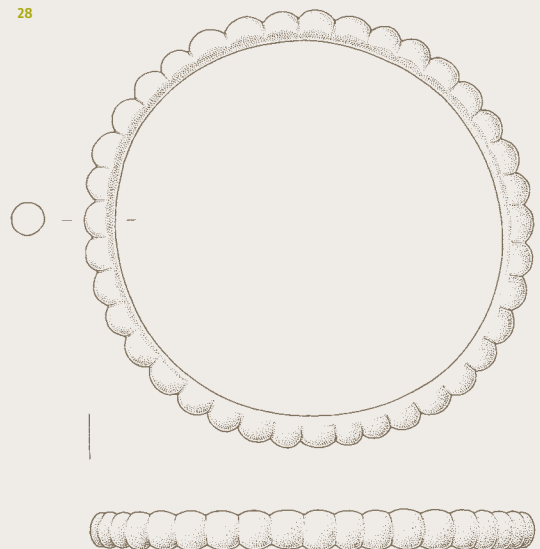
26

27

28

29 Inv. št. P 4348

Bronasta certoška fibula s samostrelno peresovino. Okras prečnih vrezov na loku, ki ima lečast preseki, peresovina pa ima pravokoten preseki; dl. 6,2 cm, v. 1,9 cm.

30 Inv. št. P 4349

Bronasta certoška fibula s samostrelno peresovino. Noga je okrašena s prečnimi vrezi, prehod v lok pa s cikcak vrezom, ki ga omejujejo prečni vrezi. Prav tako je s prečnimi vrezi okrašen prehod loka v peresovino. Lok fibule ima lečast, peresovina pa pravokoten preseki; dl. 6,4 cm, v. 2,4 cm.

31 Inv. št. P 4354

Bronasta certoška fibula s samostrelno peresovino. Prehod iz noge v lok je okrašen s tremi prečnimi rebri. Noga je ob straneh okrašena z vrezi. Po loku potekata dva oglata žlebiča. Prehod iz loka v peresovino je okrašen z enim širšim in dvema ožjima rebroma. Lok fibule ima šestkoten, peresovina pa pravokoten preseki; dl. 6,7 cm, v. 2,6 cm.

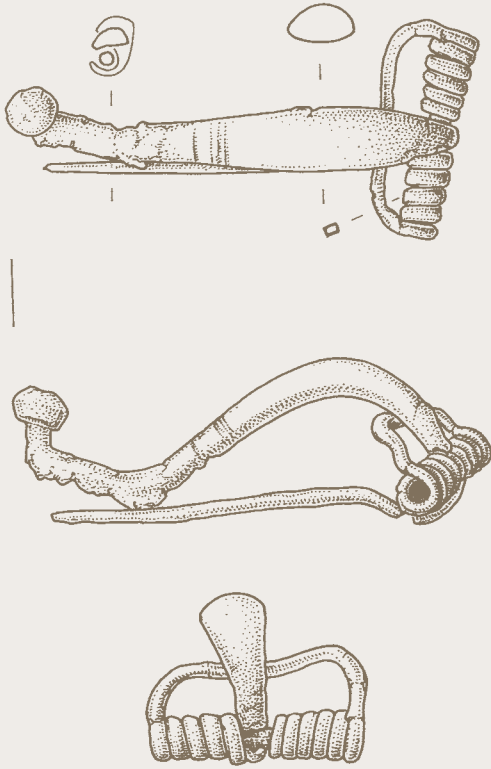

32 Inv. št. P 4353

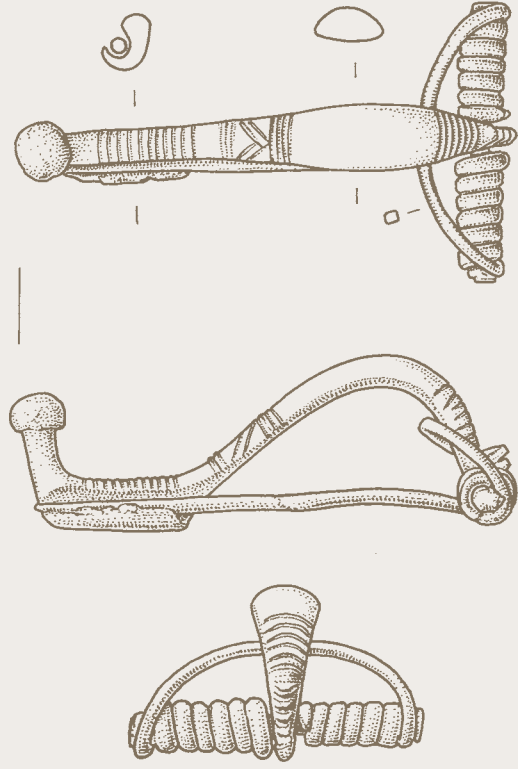
Bronasta certoška fibula s samostrelno peresovino. Prehod iz noge v lok je okrašen s prečnimi rebri. Noga je ob straneh okrašena z vrezi. Po loku potekata dva oglata žlebiča. Iгла fibule je poškodovana. Lok fibule ima oglat, peresovina pa okrogel preseki; dl. 6,8 cm, v. 2,5 cm.

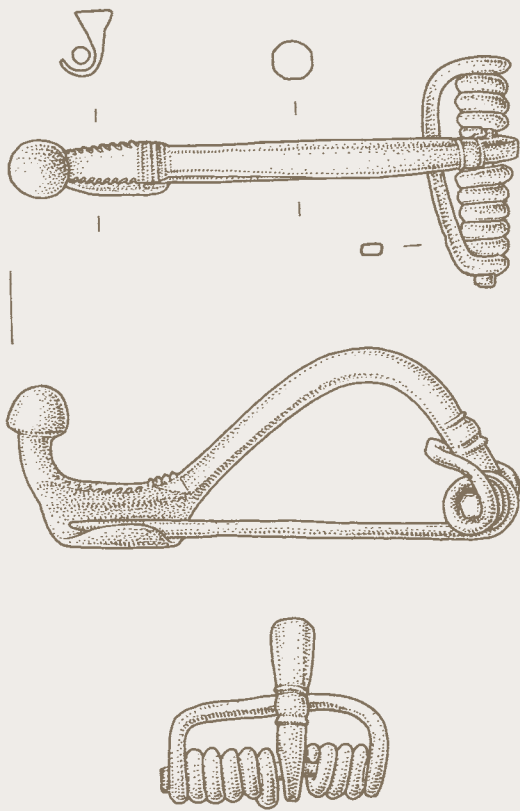
29

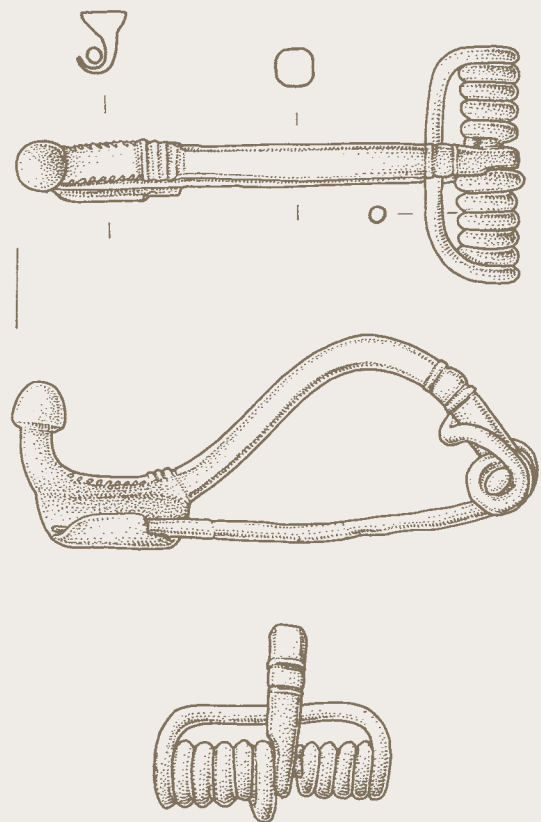
30

31

32

33 Inv. št. P 4355

4 cele različno velike jantarne jagode in dve uničeni; pr. 0,8 cm do 1 cm.

34 Inv. št. P 4405

Jagoda sploščeno kroglaste oblike iz modre steklene paste z belo valovnico; pr. 1,4 cm.

35 Inv. št. P 4352

Zelo korodiran železen ukrivljen nož; ohr. dl. 8,6 cm, š. od 0,9 cm do 1,3 cm.

36 Inv. št. P 4351

Železno šilo z ohranjenim lesenim držajem; ohr. dl. 4,8 cm.

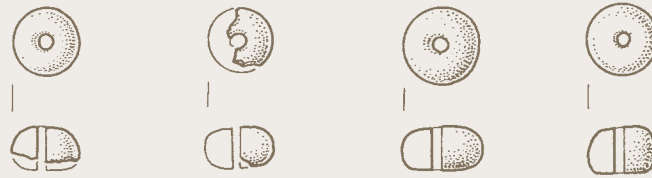

37 Inv. št. P 4350

Kamniti brus; ohr. dl. 6,7 cm, š. 1,9 cm.

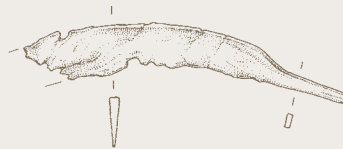
33

34

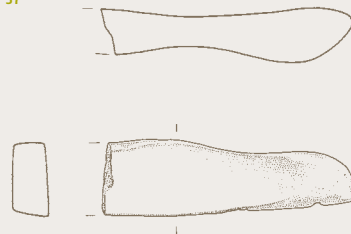
35

36

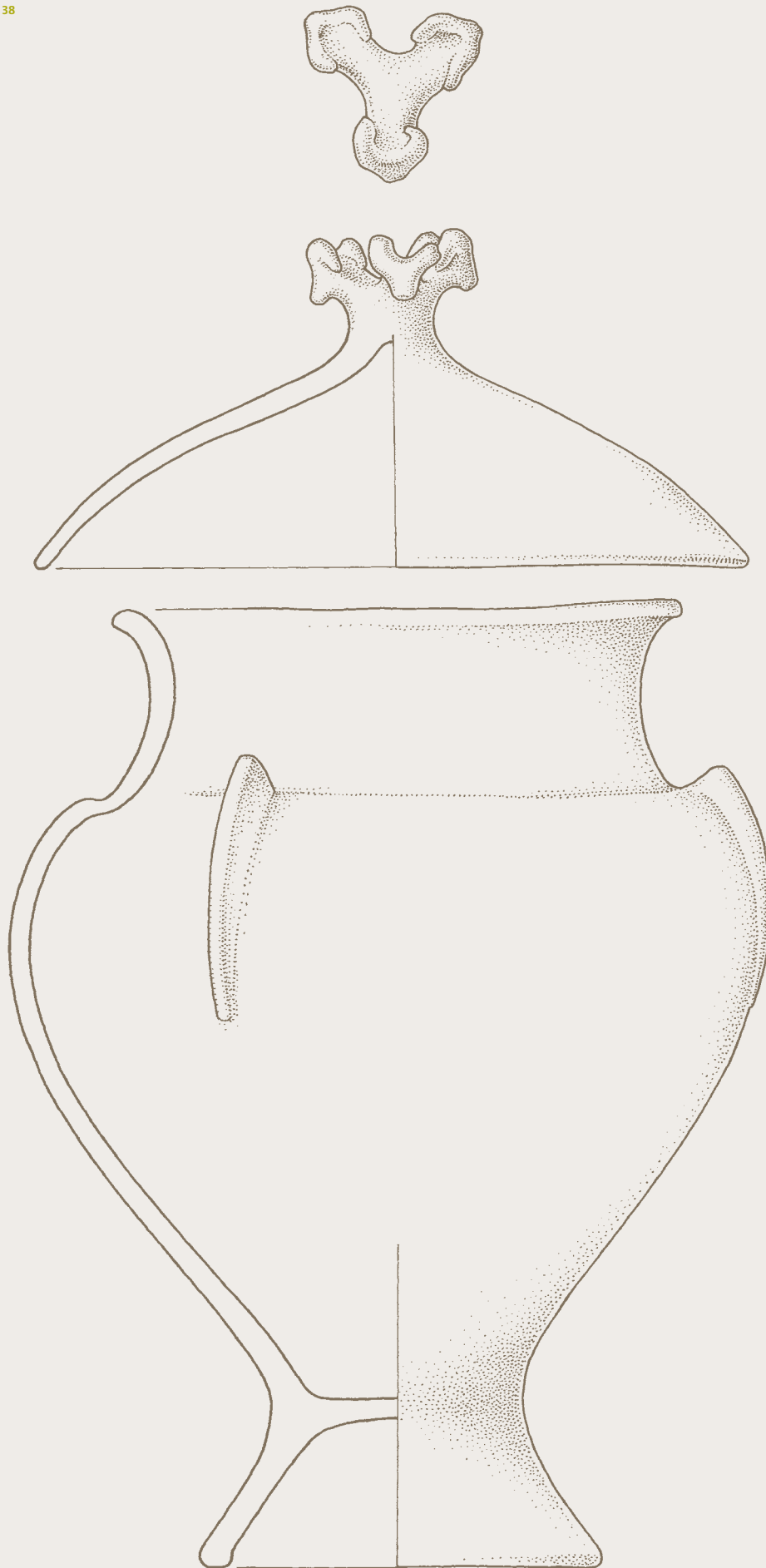
37

38 Inv. št. P 4356

Temno sivo (7,5 YR 4/1) žgana posoda na nogi s pokrovom, ciborij. Ostenje je okrašeno s tremi podolgovatimi rebri. Pokrov ima držaj v obliki treh živalskih glavic; posoda: pr. 24 cm, v. 30,4 cm; pokrov: pr. 22,6 cm, v. 10,6 cm.

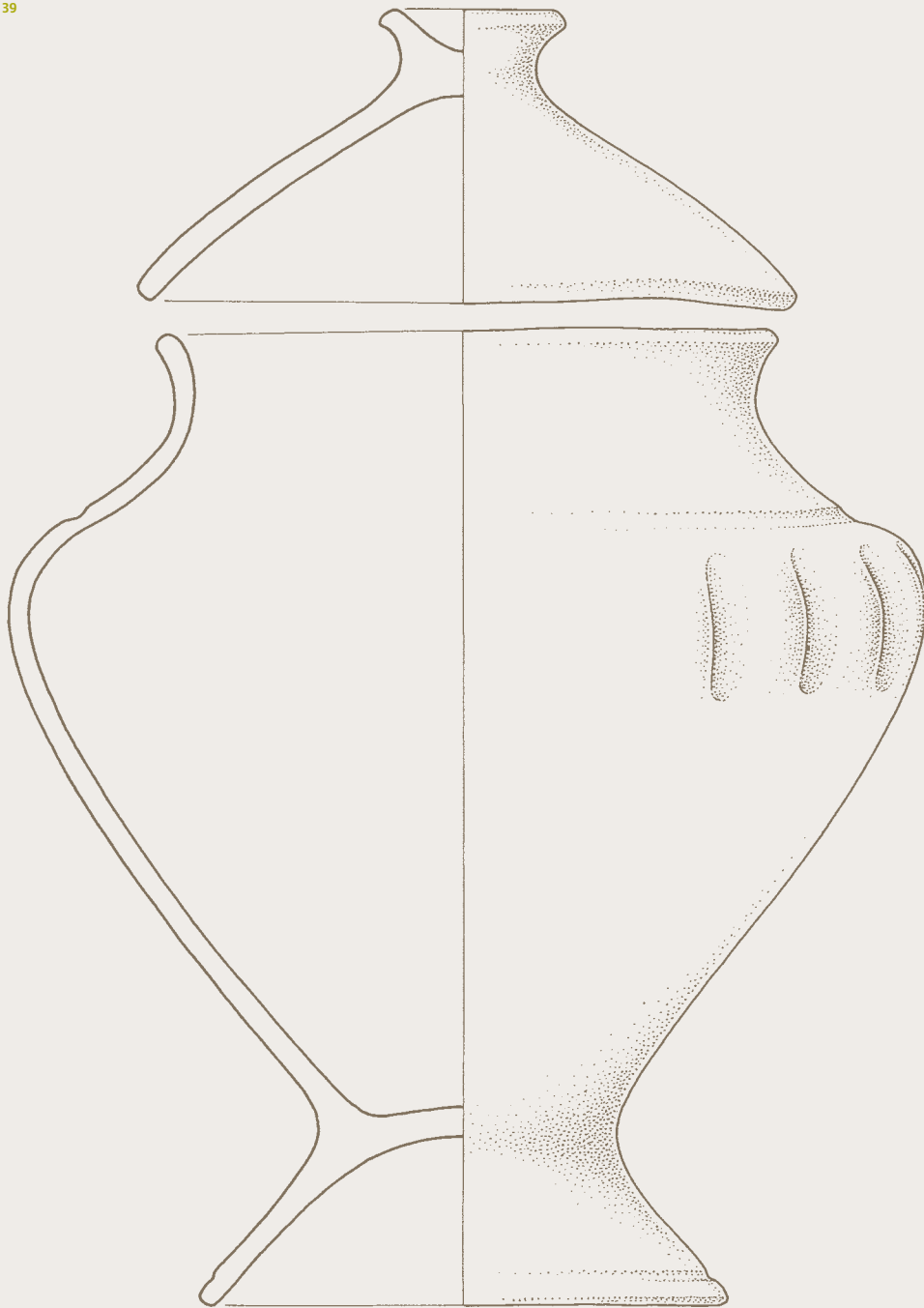

39 Inv. št. P 4359

Neenakomerno temno sivo (10 YR 4/2) in rumenkasto rjavo (10 YR 5/4) žgana posoda gubanka na nogi s pokrovom, ciborij. Držaj pokrova je oblikovan kot čep; posoda: pr. 25 cm, v. 26,3 cm; pokrov: pr. 18 cm, v. 8 cm.

39

40 Inv. št. P 4358

Rumenkasto rdeče (5 YR 5/8) žgana čaša, ki ima tik pod vrhom dve predrtini velikosti 0,5 cm; pr. 10,5 cm, v. 6,2 cm.

44 Inv. št. P 4371

Rumenkasto rdeče (5 YR 5/8) žgana skleda, ki ima ostenje okrašeno s 4 bradavicami; pr. 17,5 cm, v. 10,5 cm.

41 Inv. št. P 4360

Zelo temno sivo (10 YR 3/2) žgan fragment skodele. Ohranjen je prese-gajoč ročaj; ohr. v. 9,7 cm, ohr. š. 7,6 cm.

42 Inv. št. P 4357

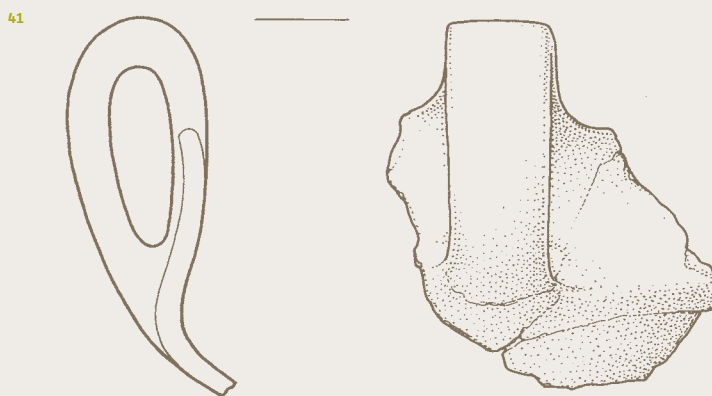
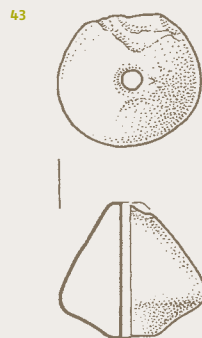
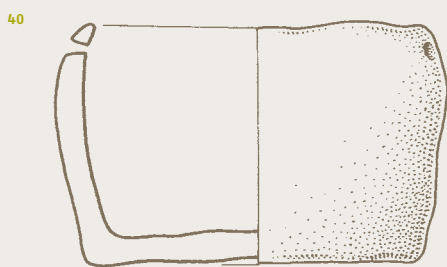
Črno žgana (10 YR 2/1) latvica. Na obodu ima predrto bradavico – dr-žaj; pr. 19,5 cm, v. 4,8 cm.

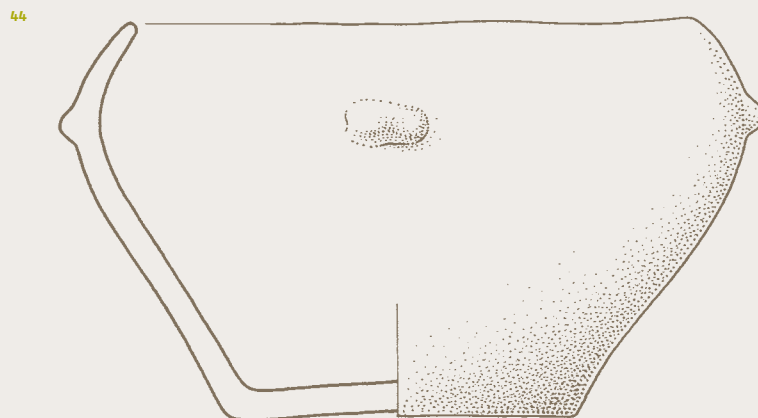
43 Inv. št. P 4361

Svetlo rjavo (7,5 YR 6/3) žgano glineno bikonično vretence; pr. 3,8 cm, v. 3,5 cm.

grob 7

grob 8

45 Inv. št. P 4370

Uničena lončena posoda; ohr. pr. 25 cm, ohr. v. 26 cm, M 1:4.

46 Inv. št. P 4369

Črno žgano (10 YR 2/1) glineno bikonično vretence, v spodnjem delu okrašeno z vrezi; pr. 2,8 cm, v. 2,9 cm.

48 Inv. št. P 4363

Bronasta trortasta fibula. Fibula ima gracilen lečast lok s čepastimi gumbi. Zaključek noge in igla nista ohranjena. Lok je okrašen s prečnimi vrezi. S poševnimi vrezi je okrašen tudi del ohranjene noge; ohr. dl. 5 cm, v. 2,2 cm.

47 inv. št. P 4362

Ogrlica iz 92 celih različno velikih in raznobarnih jagod. Poleg 92 celih je bilo najdenih še 13 razdrobljenih jagod. Izmed celih jagod je 83 modrih sploščenih kroglastih, 4 so jantarne, 3 rumene z modrimi in 2 turkizni z modrimi očesci. Med 83 modrimi jagodami je 9 neporoznih in neprozornih, 11 pa je belo-modrih »mlečnih«. Ogrlica je bila sestavljena iz 47 jagod, razsutih v grobu, in treh nizov s po 20, 17 in 8 jagodami; pr. 0,8–1,1 cm.

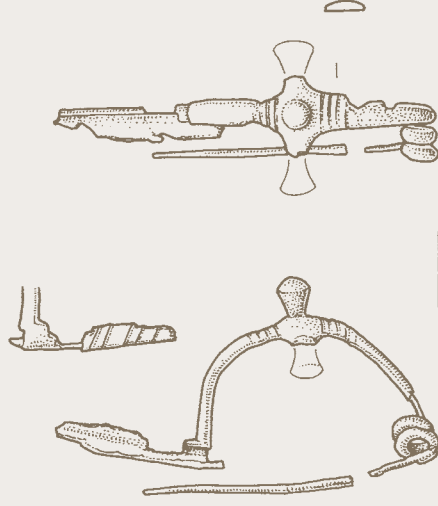

M 1:1
M 1:2 46

47

48

46

49 Inv. št. P 4367

Drobna bronasta narebrena zapestnica s presegajočima stanjšanima koncema; pr. 5 cm.

52 Inv. št. P 4364

Bronasta masivna sklenjena narebrena zapestnica; pr. 7,5 cm.

50 Inv. št. P 4368

Drobna bronasta narebrena zapestnica s presegajočima stanjšanima koncema; pr. 5,6 cm.

53 Grob 8, kv. M7. Inv. št. P 4365

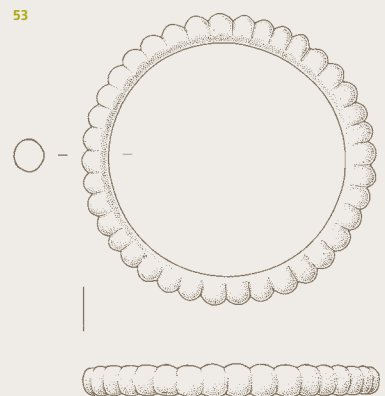
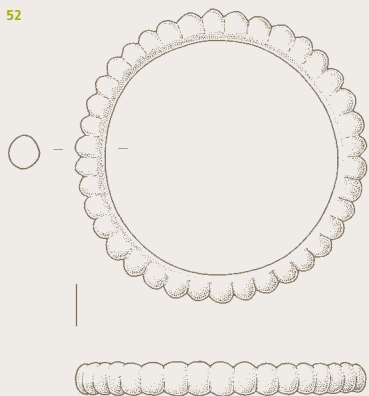
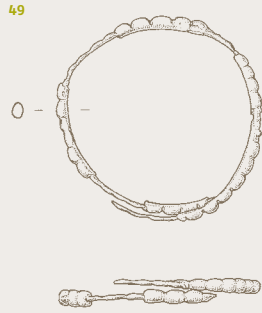
Bronasta masivna sklenjena narebrena zapestnica; pr. 7,5 cm.

51 Inv. št. P 4366

Fragmentirana bronasta kulturna palica, scepter. Palica je izmenjaje v pasovih okrašena s prečnimi vrezi in mrežastim ornamentom. Na enočlenih verižicah visijo 2,5 cm x 1,5 cm veliki trikotni obeski, okrašeni s tremi iztočnimi bunčicami. Pod njo se nahaja še 6 jagod iz modre steklene paste in ob njej še 2 zoba; ohr. dl. 12 cm, š. 0,8 cm.

54 Inv. št. P 4378

Temno sivo (10 YR 4/1) žgan fragment neokrašene latvice;
rek. pr. 20,2 cm, ohr. dl. 5,6 cm.

55 Inv. št. P 4376

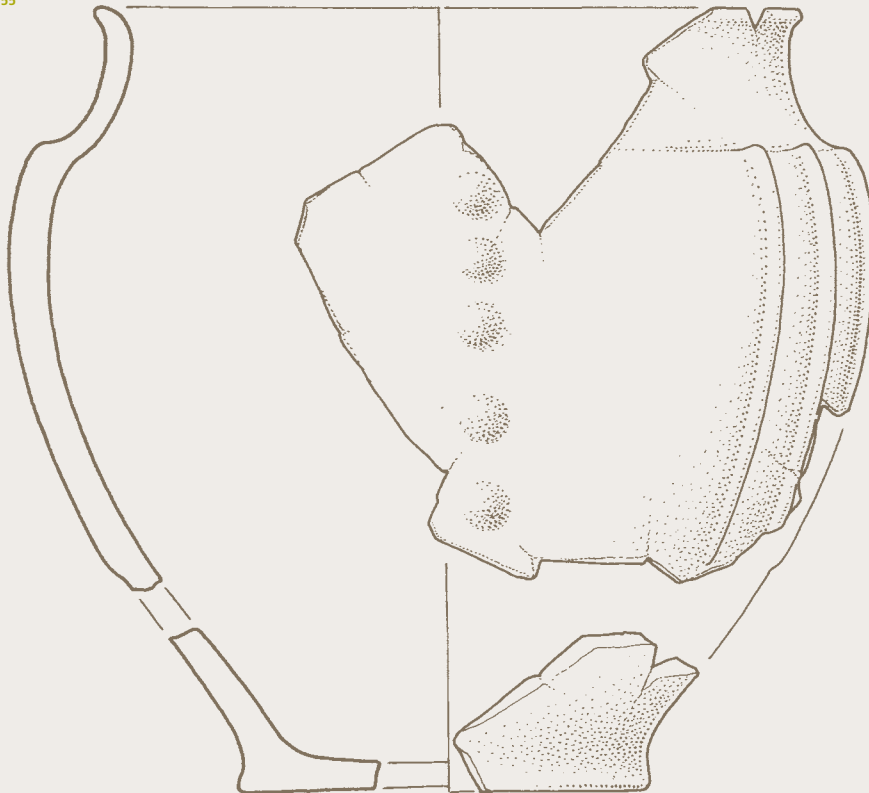
Odlomek temno sivo žganega (10 YR 4/1) lonca. Ostenje je okrašeno s tremi podolgovatimi rebri in petimi navpično razporejenimi bradavicami; rek. pr. 22,5 cm, rek. v. 20,5 cm, ohr. pr. 15,3 cm, ohr. v. 14,5 cm.

54

55

56 Inv. št. P 4375

Poškodovan bronast trakast obroček s presegačima koncema. Obod je okrašen z dvema vzdolžnima kanelurama. Stanjšana konca pa s cikcak vrezji; pr. 4 cm.

57 Inv. št. P 4377

Močno poškodovan bronast trakast obroček s presegačima koncema. Obod je okrašen z dvema vzdolžnima kanelurama. Stanjšana konca pa s cikcak vrezji; pr. 3,8 cm.

58 Inv. št. P 4374

Ogrlica iz 60 sploščenih kroglastih jantarnih jagod. Različno velike jagode so bile najdene v nizu; pr. 0,6–0,8 cm.

59 Inv. št. P 4373

Zelo uničena bronasta kačasta fibula s krilci; dl. 9 cm, ohr. dl. 4,5cm.

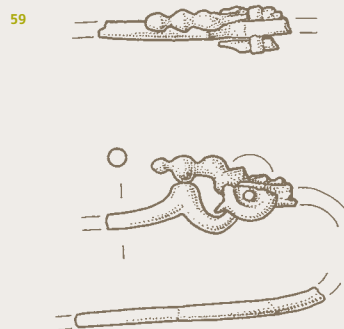
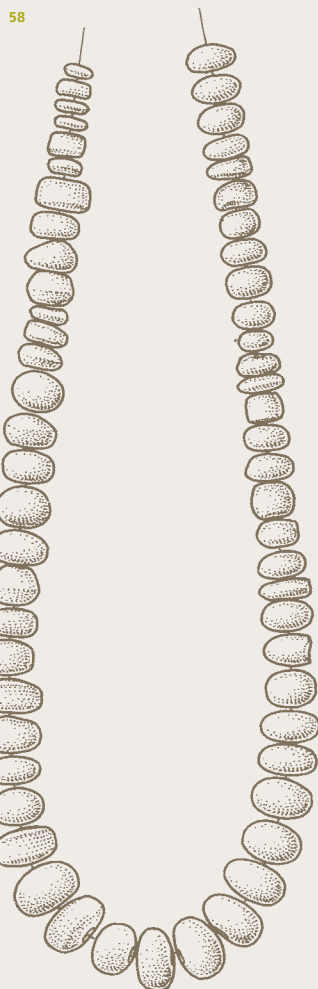
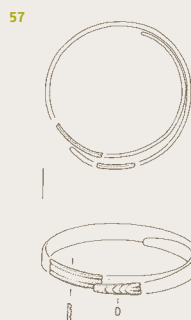
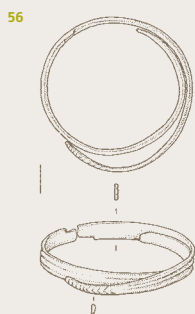

60 Inv. št. P 4372

Odbitek; dl. 2,9 cm, š. 0,7–0,9 cm.

M 1:1 58, 59
M 1:2 56-60

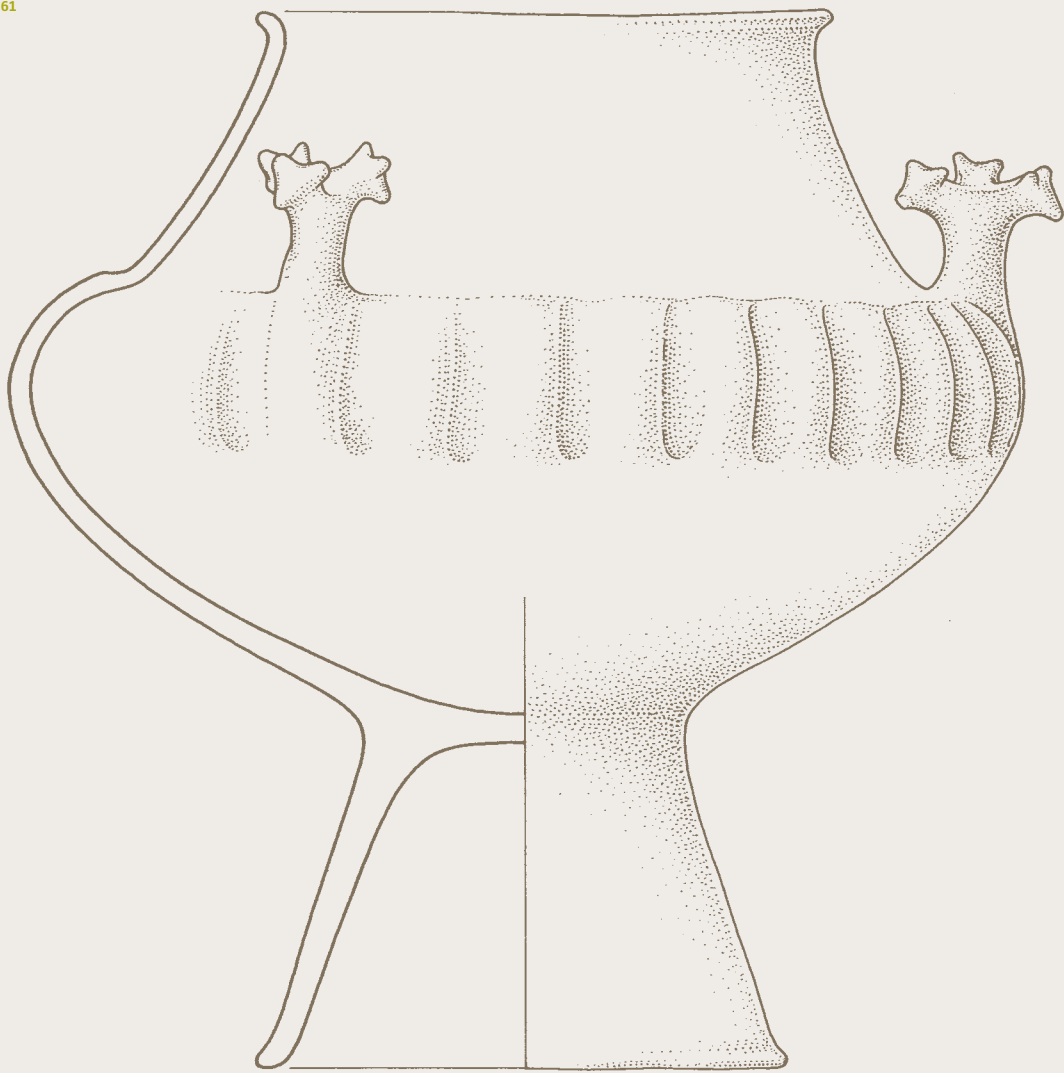

61 Inv. št. P 4385

Črno žgana (10 YR 2/1) posoda gubanka na nogi, ciborij. Rame je okrašeno s tremi aplikami s po tremi izrastki v obliki živalskih glav; pr. 26,8 cm, v. 27,8 cm.

61

62 Inv. št. P 4386

Črno žgana (10 YR 2/1) posoda gu-
banka na nogi s pokrovom, ciborij.
Rame je okrašeno s tremi aplikami s
po tremi živalskimi glavami. V obliki
živalske glave je tudi držaj pokrova.
Pokrov je nizek brez izrazitih ramen;
posoda: pr. 26,2 cm, v. 28 cm; po-
krov: pr. 14 cm, v. 6 cm.

63 Inv. št. P 4387

Črno žgana (10 YR 2/1) skleda gu-
banka; pr.19 cm, v. 10,8 cm.

64 Inv. št. P 4379

Dve celi sploščeni kroglasti jantarni
jagodi in ena zdrobljena; pr. 1 cm.

65 Inv. št. P 4380

Bronasta kačasta fibula s sedlasto
uvitim trakastim lokom; dl. 5,6 cm,
v. 1,7 cm.

66 Inv. št. P 4381

Poškodovana bronasta certoška fi-
bula s trakastim lokom; dl. 6,1 cm,
v. 2 cm.

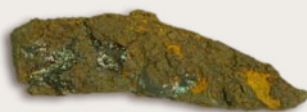
67 Inv. št. P 4383

V obliki črke ukrivljena bronasta
zanka oglatega preseka. Na zaključ-
kih je predrta in ima bronasto zako-
vico. Mogoče del pasne garniture;
dl. 5,2 cm, v. 2,7 cm.

68 Inv. št. P 4382

Odlomek železnega ukrivljenega
noža; ohr. dl. 7,6 cm, ohr. š. 2 cm.

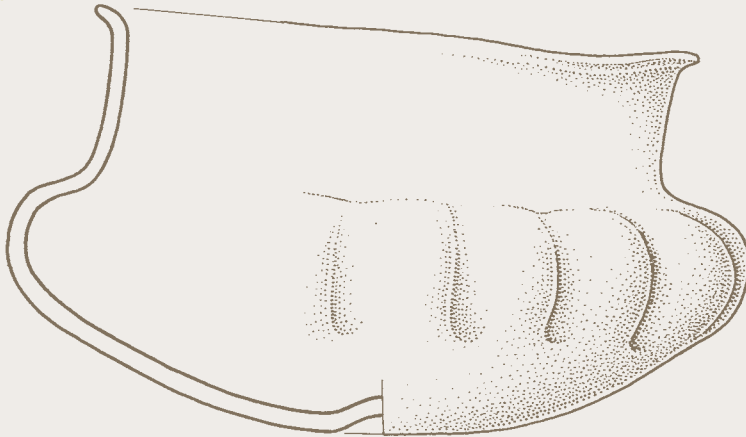

69 Inv. št. P 4384

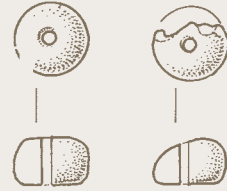
Odlomek železnega noža s trnastim
nastavkom za držaj, ki je obložen z
lesom; ohr. dl. 5,6 cm, ohr. š. 1,4 cm.

M 1:2 63, 68, 69
M 1:1 64-67

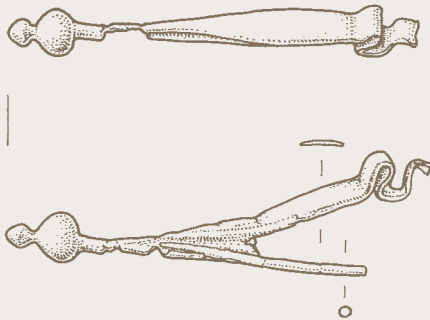
63

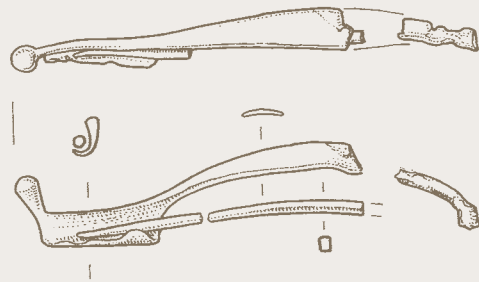
64

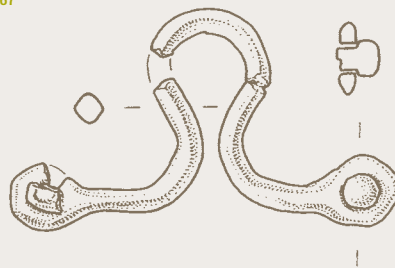
65

66

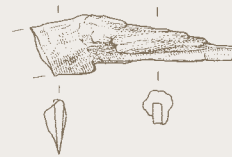
67

68

69

70 Inv. št. P 4388

Rdeče rumenkasto (10 YR 6/6) žgana skleda. Skleda ima nagubano ostene; pr. 19 cm, v. 10 cm.

71 Inv. št. P 4392

Neenakomerno temno sivo (10 YR 4/1) in rjavo (7,5 YR 5/4) žgano glineno bikonično vretence. Zgornji del in prehod v spodnji del sta okrašena z vrezji; pr. 4,2 cm, v. 3,6 cm.

72 Inv. št. P 4391

Ogrlica iz 18 splošččenih kroglastih jantarnih jagod. 8 jagod je bilo najdenih v nizu, 10 pa razsutih po grobu; pr. od 0,8 cm do 1 cm, v. 0,6–0,7 cm.

73 Inv. št. P 4389

Bronasta narebrena masivna nanožnica s presegajočima koncema; pr. 11,5 cm.

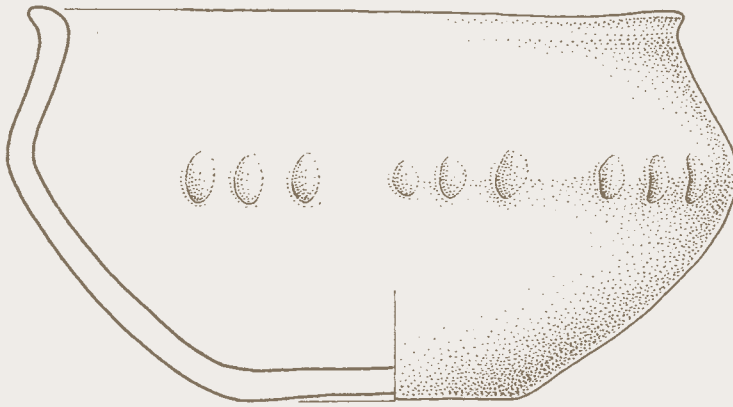

74 Inv. št. P 4390

Bronasta masivna narebrena nanožnica z neskljenjema koncema; pr. 11 cm.

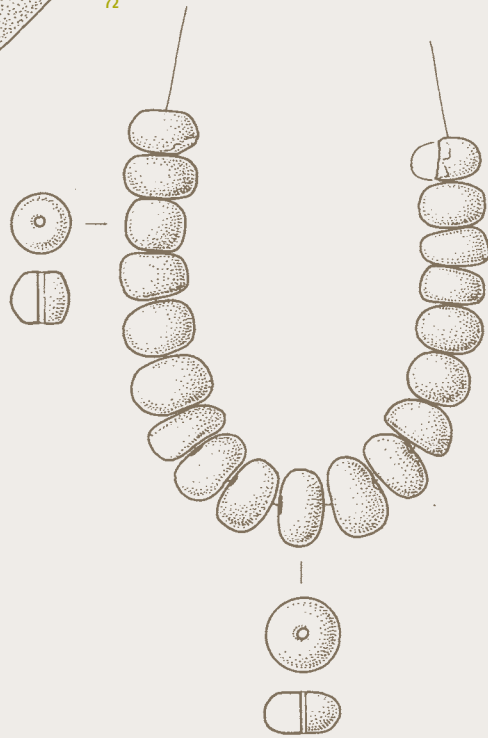
70

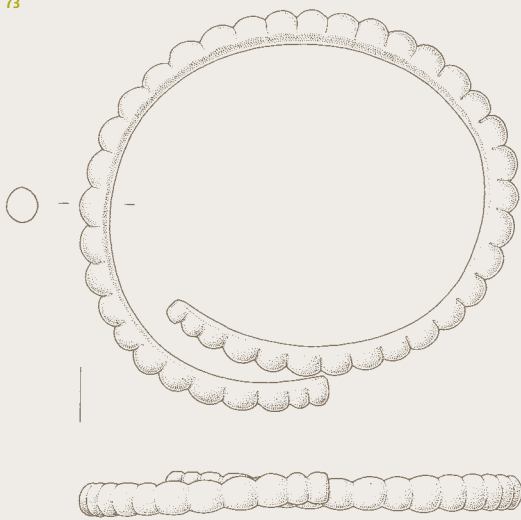
71

72

73

74

75 Inv. št. P 4394

Rjavo žgana zelo slabo ohranjena latvica; rek. pr. 18 cm.

76 Inv. št. P 4393

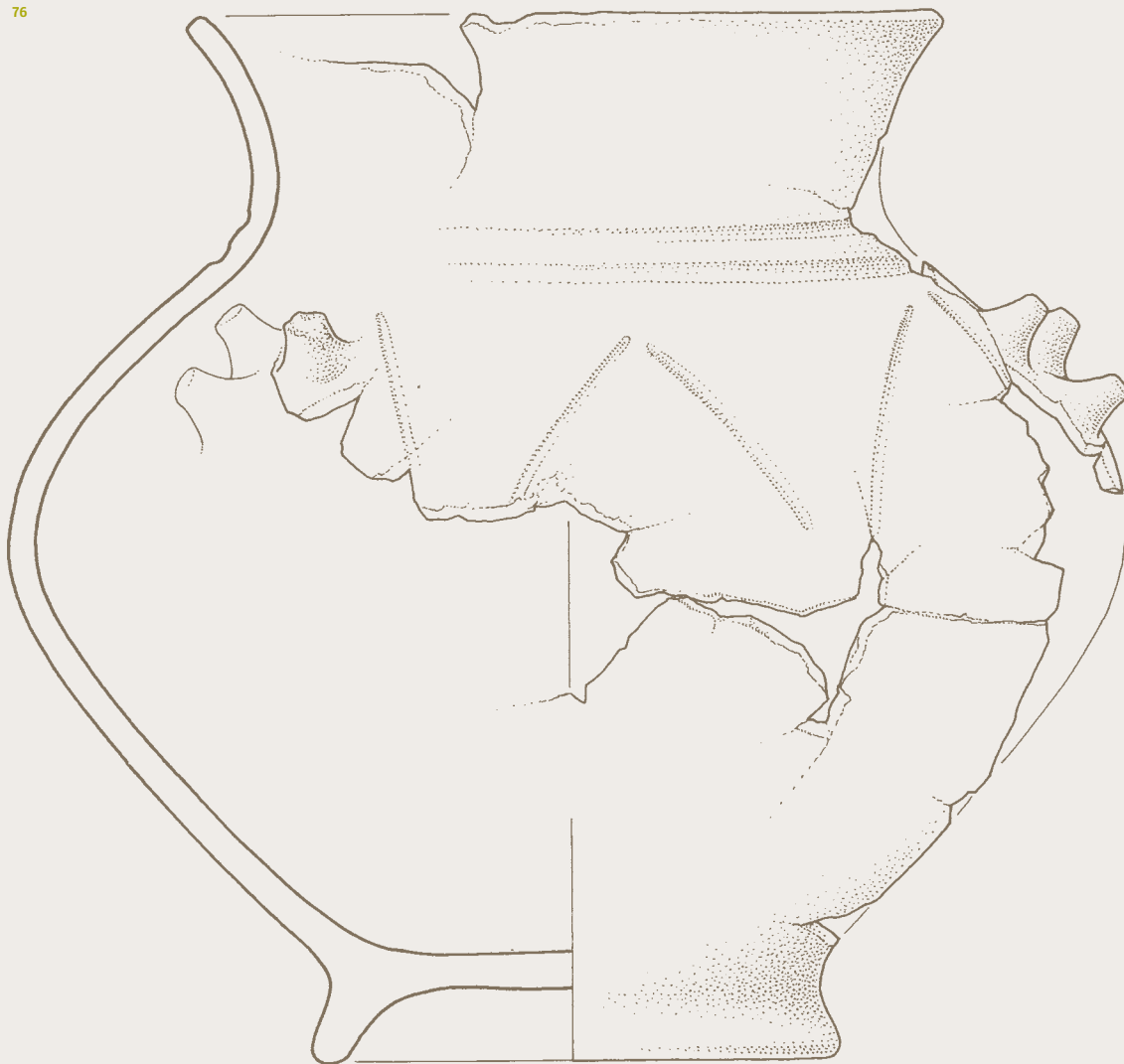
Črno žgan lonec na nogi s kratkim izvihanim vratom. Prehod iz vratu v ostenje je okrašen z dvema plitvima žlebovoma. Ostenje je okrašeno s trikrat po tremi bradavicami, ostenje med bradavicami pa s cikcak valovnico; rek. pr. 29,5 cm, rek. v. 27,7 cm.

75

76

77 Inv. št. P 4395

Močno korodirana železna pravokotna pasna spona; dl. 12 cm, š. 5 cm.

78 Inv. št. P 4396

Železno šilo z ohranjenim lesenim držajem; ohr. dl. 4,3 cm.

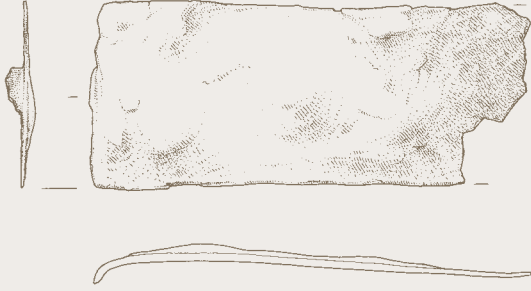

79 Inv. št. P 4397

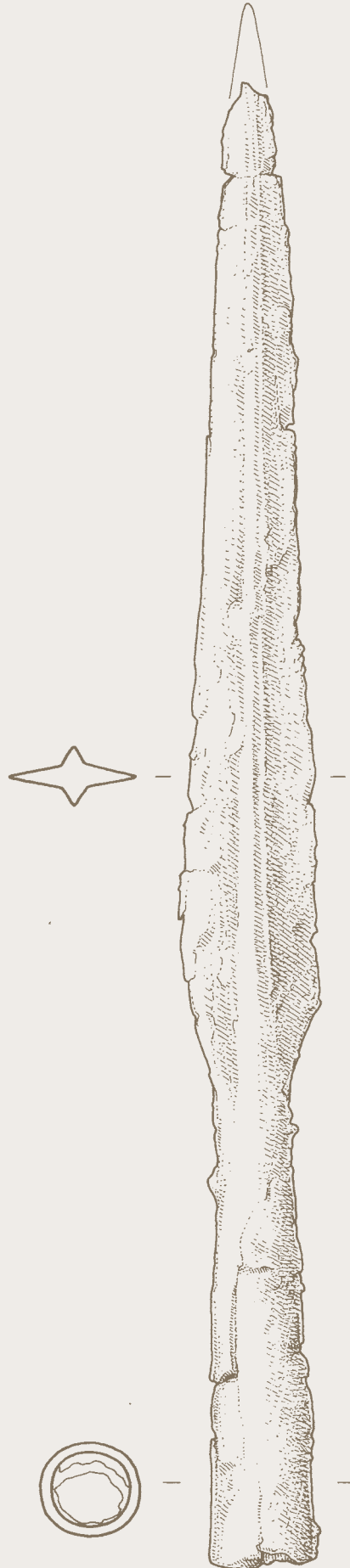
Železna ozkolistna sulična ost z izrazitim sredinskim rebrom; dl. 47 cm, š. 5 cm.

77

79

78

80 Inv. št. P 4399

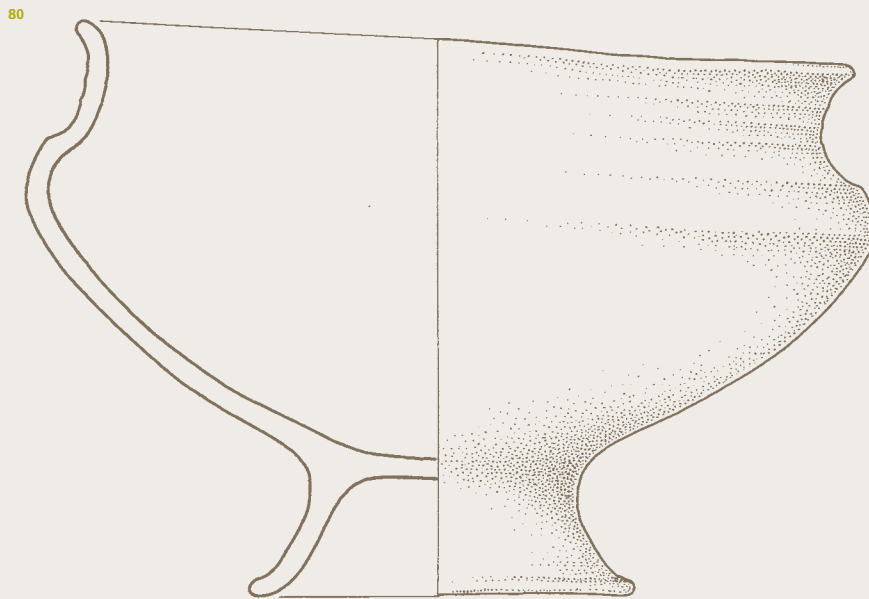
Rumeno rjavo (5 YR 5/6) žgana neokrašena skleda na nogi; pr. 20 cm, v. 14,8 cm.

81 Inv. št. P 4398

Ogrlica, sestavljena iz 35 steklenih sploščenih kroglastih jagod različnih velikosti. 5 jagod je bilo zdrobljenih. Večje jagode s premerom 1,3 cm: 4 jagode so temno modre, okrašene z rumeno valovnico, 1 je rumena s črno valovnico, 6 temno modrih z belo valovnico, 3 so turkizne z modrimi očesci. Srednje velike jagode s premerom 0,8 cm: 5 temno modrih jagod, 3 manjše so turkizni z modrimi očesci, obrobjenimi z belo barvo, 4 so prozorne. Najmanjše jagode imajo premer 0,5 cm: 5 modrih obročastih jagod.

Zunaj grobnih celot

82 kv. J12. Inv. št. P 4400

Temno sivo rjavo (10 YR 4/2) žgana latvica z bradavico na obodu; pr. 21,5 cm, v. 6 cm.

83 kv. N14. Inv. št. P 4401

Ohranjena polovica glinenega vretenca; v. 2,9 cm.

84 kv. F12. Inv. št. P 4402

Delno ohranjena temno sivo rjavo (10 YR 4/2) žgana latvica; rek. pr. 21,6cm, v. 4,5 cm.

85 kv. L8. Inv. št. P 4403

Aplika s tremi izrastki v obliki živalskih glav; pr. 2,4 cm, v. 2,4 cm.

86 kv. P10. Inv. št. P 4404

Odbitek; dl. 2,2 cm, š. 1,8 cm.

87 na deponiji. Inv.št. P 4406

Jagoda iz svetlo zelene steklene paste z rumeno valovnico, sploščene kroglaste oblike; pr. 1,3 cm.

Analiza

Poročilo o antropološki analizi, Mačkovec – Gomila I, 2005

Petra Leben Seljak

Grob 8

Ohranjena sta **dva zoba**: zob, najden ob sceptru, je stalni zgornji kanin (krona in del korenine, preostanek korenine je razžrt zaradi kisle zemlje, ki uniči dentin), zob iz flotacije pa stalni zgornji premolar (samo krona).

Odrasla oseba, domnevno ženskega spola, domnevno mlajša (20–30 let, maks. 40), anomalija v abraziji in linearna hipoplazija sklenine pri kaninu.

Ocena starosti temelji na abraziji zob in je le domnevna, ker nimamo na voljo celotnega zobovja. Pri kaninu okluzalne abrazije še ni, pri premolarju pa gre za začetno stopnjo, ki še ni dosegla pod sklenino ležečega dentina (stopnja 1 ali 2 po Murphyju).

Je pa pri kaninu vidna **anomalija v abraziji**, ki ni posledica grizenja, ampak je nastala »umetno« kot posledica nekega dela, pri katerem so kot »delovno orodje« uporabljali zobe. Povzročil jo je ploščat raven predmet, ki se je drgnil ob stranski rob kanina. Abrazirana površina je ravna in svetleča, locirana na stranskem robu zgornje polovice krone.

Pri kaninu je vidna tudi **linearna hipoplazija sklenine (LEH)**, in sicer samo ena linija. Oddaljenost od CEJ je zaradi nepopolno ohranjenega zoba nemerljiva, vendar se linija nahaja blizu apeksa zobne krone. Vzrok je neznan, odseva pa motnjo v mineralizaciji sklenine, ki jo je povzročil stres (podhranjenost, bolezen ipd.) v starosti od 1 do 1,5 leta.

Tudi **ocena spola** je le domnevna: spolne razlike v dimenzijah zob so namreč zelo majhne, poleg tega pa moramo upoštevati tudi medpopulacijske razlike. Ker pa sta oba zoba razmeroma majhna v primerjavi z dimenzijami zob pri današnjih Slovencih, gre verjetno za žensko oz. za majhno gracilno osebo nedoločljivega spola.

45 Grob 13: Detajli ohranjenih zob.

46 Dimenzije zgornjih stalnih zob pri Mačkovcu (Gomila I, grob 8) in današnjih Slovincih. Vir: Gašperšič et al. 2002.

Zob	Mera /mm/	Mačkovec	Slovinci*	
			Min.-max.	X
C	širina krone (meziano-distalni max. premer)	5,2	6,3 – 9,5	7,6
	debelina krone (bukalno-lingvalni max. premer)	5,3	6,7 – 10,7	7,7
PM	širina krone	4,1		
	debelina krone	6,3		
PM1	širina krone		5,5 – 9,4	7,1
	debelina krone		6,6 – 11,2	9,2
PM2	širina krone		5,5 – 8,9	6,6
	debelina krone		6,9 – 11,6	9,0

Grob 5

Na ilovici je vidna samo črna lisa, ki predstavlja ostanek kosti. Antropološka analiza ni možna.

Grob 13

Na strjeni kepi ilovice so bili ohranjeni zobje (zobne krone) z zelo tankimi skleninskimi stenami (sl. 46), dentin se ni ohranil. Nekateri zobje so že razpadli na koščke, trije pa so bili celi (2 inciziva in kanin). Gre za zobne zasnove stalnih zob, abrazije sklenine ni, na griznem robu obeh sekalcev so še dobro vidni vsi trije vršički (trikonodontija). Razvojni stadij vseh treh zob ustreza starosti 4 let \pm 12 mesecev. Morda tudi kakšno leto več, ker razvojnega stadija zaradi destrukcije morebitnih zobnih korenin ni mogoče točno določiti. Otrok, starost okrog 4 let ali kakšno leto več.

Metode:

CHIARELLI, A. B. (ed.) 1980, Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons. – *Jour. Hum. Evol.* 9, 517–549.

GAŠPERŠIČ, D., E. CVETKO, I. POTOČNIK in A. FIDLER 2002, *Anatomija zob*. – Ljubljana.

HILLSON, S. 1996, *Dental Anthropology*. – Cambridge.

KROGMAN, W. M. in M. Y. ISCAN 1986, *The human skeleton in forensic medicine*. – Springfield.

Literatura

- ANSL, *Arheološka najdišča Slovenije*. – Ljubljana 1975.
- DULAR, J. 1982, *Halštatska keramika v Sloveniji*. – Dela SAZU 23/12, Ljubljana.
- . 2003, *Halštatske nekropole Dolenjske / Die hallstattzeitlichen Nekropolen von Dolenjska*. – Opera Instituti Archaeologici Sloveniae 6, Ljubljana.
- GABROVEC, S. 1987, Dolenjska grupa. – V: *Praistorija Jugoslavenskih zemalja V*. Sarajevo, 29–120.
- . 2006, *Stična IIII. Gomile starejše železne dobe*. – Katalogi in monografije 37, Ljubljana.
- GRAHEK L. 2004, Halštatska gomila na Hribu v Metliki. – *Arheološki vestnik* 55, Ljubljana, 111–207.
- GUŠTIN, M. 1976, *Libna*. – Posavski muzej Brežice, Brežice.
- GUŠTIN, M. in B. KRIŽ, 2007, Lady and her Attire. Reflections of status and Cult in Grave 30/4 from Ivanec near Družinska vas. – *Situla* 44, Ljubljana, 491–505.
- HENCKEN, H. 1978, *The Iron Age Cemetery of Magdalenska gora in Slovenia*. – Bull. Amer. Sch. Prehist. Res. 32, Cambridge.
- KRIŽ, B. 1982, Brezovica. – *Varstvo spomenikov* 24, Ljubljana, 149.
- . 1993, *Novo mesto III*. – Carniola Archaeologica 3, Novo mesto.
- . 1997, *Kapiteljska njiva*, Novo mesto.
- . 1997a, *Novo mesto IV. Kapiteljska njiva, gomila II in gomila III*. – Carniola Archaeologica 4, Novo mesto.
- . 2006, Jantarni in stekleni nakit Novega mesta. – V: *Pretpovijesni jantar in staklo iz Prozora u Lici i Novog mesta u Dolenjskoj*, Zagreb, 94–141.
- MASON, P. in T. BRITOVŠEK, 2008, *Poslovno storitvena cone Mačkovec. Poročilo o arheoloških izkopavanjih na območju PSCM 4*, Novo mesto (neobjavljeno poročilo).
- OGRIN, M. 1998, Trortasta fibula v Sloveniji. – *Arheološki vestnik* 49, Ljubljana, 101–133.
- STARE, V. 1973, Kultne palice iz Šmarjete. – *Arheološki vestnik* 24, Ljubljana, 730–744.
- STIPANČIČ, P. 2004, *Jantar Novega mesta*. – Ljubljana (diplomska naloga, Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani).
- TERŽAN, B. 1976, Certoška fibula. – *Arheološki vestnik* 27, Ljubljana, 317–537.
- . 1985, Poskus rekonstrukcije halštatske družbene strukture v dolenjskem kulturnem krogu. – *Arheološki vestnik* 36, Ljubljana, 77–122.
- . 1974, Halštatske gomile iz Brusnic na Dolenjskem. – V: *Varia Archaeologica*, ur. M. Guštin, Brežice, 31–67.
- TICA, G. 1999, *Poročilo o rezultatih ekstenzivnega arheološkega pregleda na odseku Hrastje–Kronovo*. – Ljubljana (neobjavljeno poročilo).
- UDOVČ, K. in P. MASON 2006, *Poročilo o sistematičnem intenzivnem arheološkem terenskem pregledu na območju poslovno storitvene cone Mačkovec*. – Novo mesto (neobjavljeno poročilo).
- UDOVČ, K. 2007, *Poročilo o arheološkem izkopavanju na lokaciji Poslovno–storitvene cone Mačkovec – PSCM 1*. – Novo mesto (neobjavljeno poročilo).

